

ÎNCĂPERE-DEPOZIT DIN SECOLUL AL XV-LEA DE LA IZVOARE (JUD. NEAMȚ)

DE

VICTOR SPINEI, MARIUS ALEXIANU, ȘTEFAN SCORTĂNU și ELENA CIUBOTARU

Satul Izvoare (com. suburbană Dumbrava Roșie a municipiului Piatra Neamț, jud. Neamț), a cărui notorietate științifică a depășit granițele țării datorită importanțelor descoperiri arheologice făcute aici încă din perioada interbelică, este situat în depresiunea Cracău-Bistrița, în unghiul de confluență a celor două râuri ce o drenează și, totodată, dau numele unității de relief amintite, parte componentă a Subcarpaților Moldovei. Zona depresionară prezintă un aspect de relativă uniformitate, cu anumite fragmentări și cu o cădere progresivă de la nord-vest spre sud-est. Sub aspect climatic aceasta se subscrisce regimului temperat-continental, cu amplitudine termică ridicată, beneficiind de o frecvență sporită a precipitațiilor în perioadele de vegetație, dar și de precipitații solide relativ bogate sub formă de zăpadă în timp de iarnă, de natură să protejeze solul de variații termice prea puternice. În cadrul circulației atmosferice vânturile predominante urmează direcția nord-vest spre sud-est, corespunzând sensului de curgere a Bistriței. Sistemul hidrografic al satului Izvoare se compune dintr-o bogată pânză acviferă subterană ce își evidențiază prezența prin numeroase izvoare, această realitate găsindu-și reflectarea chiar în denumirea lui. Satul și împrejurimile sale imediate sunt situate într-o zonă de contact între un areal de cernoziomuri levigate și un altul cu soluri argilo-iluviale cenușii. Ca și întregul ținut subcarpatic, depresiunea Cracău-Bistrița era acoperită în trecut cu o densă rețea forestieră, relevantă în parte și de prezența învelișului pedologic specific arealurilor silvice¹. Tășiile împădurite, pe lângă avantajele lor de ordin economic, au putut servi și ca locuri de retragere în epocile de restriște. În cazul unor situații deosebite de acest fel populația din zonă avea posibilitatea să se replieze în masivele muntoase aflate în vecinătatea vestică a depresiunii. Defrișările intensive practicate începând din epoca modernă, dublate de extinderea culturilor agricole au modificat considerabil aspectul covorului vegetal al zonei.

Prin caracteristicile sale de relief, climatice, hidrografice, pedologice și de vegetație, zona depresionară Cracău-Bistrița a constituit și constituie pentru locuirea umană o vatră propice, ceea ce și explică bogatele urme arheologice ce se succed din paleolitic până în zilele noastre, depistate prin săpături metodice și prin cercetări de teren sau prin descoperiri întâmplătoare. În ultimele două secole Izvoarele și-au modificat adesea perimetrul vetrei și statutul administrativ, fiind menționate ca sat de sine stătător ori cătun contopit cu alte localități mai mari sau numai ca moșie².

Stațiunea arheologică de la Izvoare a fost semnalată de preotul Constantin Mătasă, întemeietorul Muzeului de Arheologie din Piatra Neamț. Pe un promonoriu din extremitatea nord-estică a satului, unde, în anul 1923, se descoperiseră întâmplător trei schelete umane, cu prilejul lucrărilor de întreținere a șoselei Izvoare — Doina — Girov, el a efectuat în 1931 un sondaj de informare. La propunerea sa, prof. Radu Vulpe de la Universitatea din București a inițiat aici săpături sistematice în 1936, continuate în 1938, 1939, 1948 și 1949, dezvelindu-se în așa-numita suprafață A o parte dintr-o așezare neolitică cu o depunere de o grosime puțin obișnuită, ce atingea pe alocuri 3 m. Însemnătatea săpăturilor sale consta în depistarea mai multor straturi precucuteniene suprapuse de depuneri din faza Cucuteni A, observațiile stratigrafice precizând succesiunea etapelor precucuteniene și raportarea lor față de acelea cucuteniene propriu-zise. În septembrie 1944, în timpul războiului, arheologul ucrainean V. N. Danilenko, ofițer în Armata Roșie, încăleând normele decenței reclamate de statutul unui om de știință, și-a oferit răgazul să întreprindă un sondaj de braconaj, fără să dețină acordul responsabilului de șantier.

¹ I. Bojoi, I. Ichim, *Județul Neamț*, București, 1974, p. 31 și urm.; *Geografia României*, I, *Geografia fizică*, București, 1983, *passim*.

² *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, I, *Repertoriul istoric al unităților administrative-teritoriale, 1772–1988*, I, A. *Unitățile simple (Localități și moșii) (A–O)*, coord. D. Moldovanu, București, 1991, p. 606–607.

În aceeași suprafață A, Radu Vulpe, beneficiind temporar și de colaborarea lui Constantin Mătasă, Ecaterina Vulpe și Anton Nițu, a depistat un nivel sporadic Gorodsk-Ustovo și două necropole. În cea dintâi, din secolele III — IV, corespunzătoare culturii Sântana de Mureș-Cerneahov, s-au descoperit opt morminte de înhumatie, iar în cea de-a doua, din epoca medievală, 49 morminte³. Un alt mormânt — nr. IX — din secolele III — IV, din care nu s-a recuperat decât o parte a inventarului funerar, a fost depistat întâmplător în anul 1972, în timpul unor lucrări de captare a surselor de apă⁴. De asemenea, în cursul campaniei de săpături din 1936, Radu Vulpe a mai întreprins un sondaj la poalele dealului Boțeștilor — în așa-numita suprafață B —, situat la circa 100 m nord de secțiunile trasate în stațiunea neolitică și în cele două necropole suprapuse. Cu acest prilej a descoperit o locuință medievală parțial adâncită, semnalând și fragmente ceramice izolate de tip Cucuteni A, Sântana de Mureș-Cerneahov și din evul mediu⁵. Între materialele ceramice atribuite secolelor XIV — XVII, publicate în monografia dedicată săpăturilor de la Izvoare, au fost incluse eronat și fragmente de vase izolate din secolele IX — X, apropiate ca factură de cele de tip Dridu⁶.

Cu prilejul sărbătoririi centenarului celor dintâi descoperiri din așezarea de la Cucuteni și în perspectiva dezafectării zonei prin iminenta demarare a lucrărilor de construcție a unei centrale termo-nucleare, cu asistență tehnică sovietică (idee la care s-a renunțat după catastrofa de la Cernobâl), în anul 1984 s-a decis reluarea săpăturilor de la Izvoare, în principal pentru a se reverifica registrul stratigrafic din suprafața A și punerea sa în concordanță cu bogatele descoperiri aparținând complexului cultural Cucuteni-Tripolie din ultimele decenii. Lucrările de pe șantier, efectuate de un colectiv al Muzeului de Istorie din Piatra-Neamț, compus din Ștefan Cucos, Dan Monah, Marius Alexianu și Gheorghe Dumitroaia, au afectat o suprafață de peste 300 m², prilej cu care, pe lângă mai multe locuințe neolitice, s-au reperat două morminte — nr. X și XI (rămas necercetat) — din secolele III — IV⁷ și 43 medievale, ce perforau depunerile cucuteniene⁸.

Pe de altă parte, în iulie-august 1984, un alt colectiv, alcătuit din Victor Spinei și Viorel Butnariu de la Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” din Iași și din Marius Alexianu de la Muzeul de Istorie din Piatra Neamț, a făcut investigații în așa-zisa suprafață B de pe Dealul Boțoaia (numit al Boțeștilor pe vremea când făcea săpături prof. Radu Vulpe)⁹, la peste 100 m nord de sondajul din 1936. În cele două șanțuri paralele trasate, de 65,5 × 1,5 m, lărgite prin numeroase casete, s-a surprins conturul a nouă locuințe — opt de suprafață și una semiadâncită —, aparținând dacilor liberi, datate în secolele II — III. În afara nivelului dacic, au mai fost reperate fragmente ceramice sporadice de tip Cucuteni A și din secolele VIII — IX, lucrute cu mâna, de tip Hlincea I¹⁰.

O nouă filă din istoricul cercetărilor de la Izvoare este înscrisă în primele luni ale anului 1987, când lucrările de montare a unei conducte pentru transportul apei din Cracău, lângă satul Doina (com. Girov), spre Complexul de sere și solarii din Izvoare au afectat ambele zone ale stațiunii arheologice. Cu prilejul montării unei guri de control la conductă în suprafața B s-a ajuns la o adâncime mai mare a șanțului, ceea ce a permis depistarea mai multor vase întregi și fragmentare, care au atras atenția școlărilor din localitate. Dovedind un comportament plin de maturitate și responsabilitate, ei le-au recuperat cu grijă și le-au depus la școala din Izvoare, informându-i asupra descoperirilor pe profesorii Alexandra Catană și Constantin Pruteanu, care, la rândul lor, au sesizat operativ Muzeul de Istorie din Piatra Neamț. Ca urmare a acestei lăudabile atitudini civice s-au putut întreprinde primele măsuri de recuperare, conservare și protejare a patrimoniului arheologic deja semnalat și, totodată, de extindere a investigațiilor. Ulterior, un colectiv de la muzeul pietrean, alcătuit din Marius Alexianu, Ștefan Scorțanu și Elena Ciubotaru, a întreprins în perimetrul afectat de traseul conductei de apă Doina—Izvoare săpături cu caracter de salvare în suprafețele A și B. Din cea dintâi s-a recoltat un număr însemnat de vestigii aparținând fazei A a culturii Cucuteni, compus din unelte și arme din piatră (topoare, dălți) și silex (o lamă, un străpungător, răzuitoare, vârfuri de săgeată și lance), unelte de os (impungătoare, ace) și lut ars (fusaiole), precum și din ceramică (vase tronconice, cupe, pahare, străchini, fructiere, capace, suporturi, linguri) cu decor pictat tricrom și incizat sau fără ornamentare. Plastica din lut ars este reprezentată de figurine antropomorfe — de regulă cu decor compus din linii incizate —, ce înfățișează imagini feminine, dar și de câteva figurine zoomorfe, neornamentate, redând patrupede domestice.

³ R. Vulpe, *Izvoare. Săpăturile din 1936—1948*, București, 1957.

⁴ Șt. Cucos, *Săpăturile arheologice din județul Neamț (III)*, în *MemAntiq*, IV—V (1972—1973), 1975, p. 302.

⁵ R. Vulpe, *op. cit.*, p. 30—32.

⁶ *Ibidem*, p. 318—320 și fig. 333/1, 2; 334/2; 336/3, 4.

⁷ M. Alexianu și L. Ellis, *Date noi asupra necropolei de tip Sântana de Mureș de la Izvoare-Piatra Neamț*, în *MemAntiq*, XV—XVII (1983—1985), 1987, p. 127—149.

⁸ Gh. Dumitroaia, *Săpăturile arheologice din județul Neamț (1984—1985)*, în *MemAntiq*, XII—XIV (1980—1982), 1986, p. 318—319.

⁹ Boțoaia era o moșie aferentă satului Turturești (com.

Girov), aflat la nord de Izvoare, iar Boțeștii sunt un sat tot din com. Girov, de la nord-nord-est de Izvoare. Cf. *Tezaurul toponimic ...*, I, 1, p. 136.

¹⁰ Materialul arheologic este deocamdată inedit, fiind publicat doar un fragment de amforă cu inscripție redată cu vopsea roșie (Cf. M. Alexianu, *Răspîndirea amforelor cu inscripții pe teritoriul dacic liber din estul României*, în *ArhMold*, XII, 1988, p. 107 și fig. 2/5), descoperit în locuința 9. În schimb, au fost publicate rezultatele analizelor osteologice făcute pe materialul recuperat din nivelul dacic. Cf. S. Haimovici, *Studiul materialului faunistic din așezarea de la Izvoare-Piatra Neamț, zona B, aparținând secolelor II—III c. n.*, în *MemAntiq*, XV—XVII (1983—1985), 1987, p. 263—271.

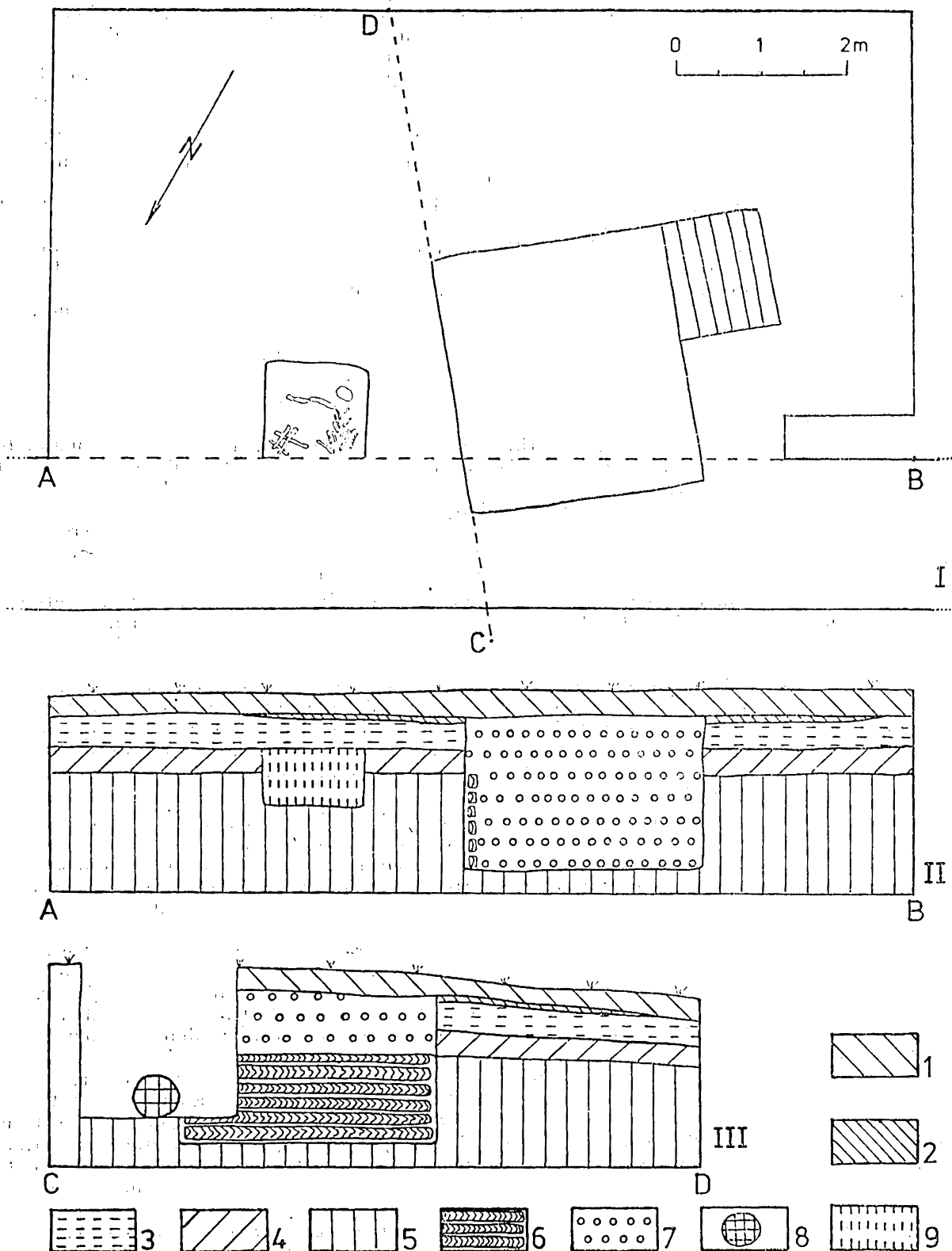

Fig. 1. Planul încăperii-depozit și a mormântului de înmormântare în poziție chireită (I) și profilele de nord-vest (II) și nord-est (III) ale încăperii-depozit. 1 – sol vegetal actual; 2 – depunere sporadică negricioasă cu urme medievale; 3 – sol cenușiu cu urme dacice; 4 – sol cenușiu deschis; 5 – sol gălbui cu prundișuri (sol viu); 6 – bărne carbonizate; 7 – sol negricios din umplutura încăperii-depozit; 8 – conductă de apă; 9 – sol cenușiu din umplutura mormântului de înmormântare.

De asemenea, au mai fost degajate un mormânt — nr. XII — din secolele III — IV, aparținând purtătorilor culturii Sântana de Mureș-Cerneahov, și două morminte medievale. Primul dintre acestea avea fundul gropii la —0,70 m față de nivelul actual de călcare. Scheletul, orientat nord-sud, era întins pe spate, cu mâna dreaptă așezată de-a lungul corpului, cea stângă nefiind păstrată. Comparativ cu alte morminte de înhumăție aparținând aceluiași complex cultural, cel în discuție dispune de un inventar sărac, limitat la două vase: unul lucrat la roată din pastă fină, arsă în mediu reducător, depus în dreapta scheletului, lângă abdomen, iar celălalt modelat cu mâna, așezat pe antebrațul și palma mâinii drepte, având în interior un os, probabil de ovină. Unul din mormintele din evul mediu avea groapa săpată până la —0,46 m față de actualul nivel de călcare, scheletul fiind întins pe spate, pe direcția nord-sud. Mâna dreaptă era îndoită din cot și sprijinită pe abdomen, iar cea stângă întinsă de-a lungul corpului. O orientare similară a înhumatului — cu capul spre nord —, cu totul neobișnuit în cimitirele contemporane din spațiul carpato-nistrian, a mai fost semnalată la Izvoare la un mormânt (nr. 9) cercetat în anul 1984. Cel de-al doilea mormânt medieval, găsit la adâncimea de 0,75 m față de solul actual de călcare, conținea un schelet întins pe spate, orientat est-vest. Mâna dreaptă avea antebrațul așezat pe bazin, în timp ce antebrațul mâinii stângi lipsea. Singura piesă de inventar era o monedă de bronz emisă de Rudolf II în anul 1589, aflată lângă genunchiul drept al înhumatului. Dacă cele câteva piese de podoaă descoperite în 1936 sugerau datarea necropolei de la Izvoare în secolele XIII — XIV¹¹, moneda habsburgică recuperată în 1987 arată că cimitirul a rămas în uz cel puțin până la sfârșitul secolului al XVI-lea, dacă nu și în veacul următor. Mormintele cercetate în 1987 se găseau într-o extremitate a cimitirului medieval, reprezentând probabil partea sa cea mai nouă.

Alte complexe funerare au fost descoperite cu ocazia săpăturilor metodice întreprinse în așezarea neolitică din suprafața A sub conducerea Silviei Marinescu-Bileu de la Institutul de Arheologie din București în anii 1987—1990, când s-au mai depistat trei morminte din secolele III — IV (nr. XIII — XV) și unul medieval. Ele ridică totalul mormintelor de tip Sântana de Mureș-Cerneahov de la Izvoare la 15, în timp ce numărul mormintelor din evul mediu ajunge la 95, fără ca necropolele respective să fi fost epuizate. Campaniile din 1987—1990 au prilejuit, de asemenea, depistarea a patru pietrare databile în secolele VII — IX, dintre care numai unul singur a fost cercetat în întregime¹².

În suprafața B — unde elevii localnici au semnalat în 1987 prezența mai multor vase grupate, determinând intervenția specialiștilor de la muzeul pietrean — s-a decis pentru început să se adâncească șanțul conductei până la solul steril din punct de vedere arheologic, taluzându-i-se atent profilul, spre a se dispune de spectrul stratigrafic al zonei respective. Ulterior s-a deschis o casetă extinsă succesiv până la dimensiunile de 10 × 7 m, cu scopul de a se dezveli în întregime o încăperă medievală adâncită mult în sol, precum și un mormânt de înhumăție. Din păcate ambele complexe arheologice au suferit deteriorări cu ocazia lucrărilor de amenajare a conductei de apă. Caseta respectivă s-a trasat în imediata vecinătate a celor două secțiuni săpate în anul 1984, ce nu au putut fi prelungite atunci până în marginea platoului din cauza unui drumcag de țară, al cărui traseu se suprapunea parțial peste încăperea medievală.

În zona casetei s-au identificat mai multe depuneri arheologice. Cea dintâi constă din pământul vegetal, arabil, de culoare neagră-cafenie, groasă de circa 0,25 — 0,35 m, având antrenate resturi ceramice izolate carpice și medievale. Arăturile au afectat în mare parte depunerea corespunzătoare evului mediu, care se concentra numai în jurul încăperii-depozit, fiind cu totul sporadică în restul suprafeței B. După nivelul vegetal urma un altul, negru-cenușos, cu grosimea oscilând între 0,30 și 0,40 m, conținând materiale ceramice de tip carpice. Sub acesta s-a constatat existența unui strat cenușiu deschis, lipsit aproape cu totul de vestigii arheologice, excepție făcând un număr foarte mic de fragmente ceramice mărunte din faza A a culturii Cucuteni. Grosimea sa era de circa 0,25 — 0,30 m. Dedesubt începea o depunere de prundișuri de culoare galbenă, cu intercalații roșietice, mai mult sau mai puțin compactă. Fiind sterilă din punct de vedere arheologic, nu s-a considerat oportună adâncirea casetei sub nivelul ei, astfel că nu i s-a precizat grosimea, care depășea oricum 1,0 m (fig. 1/II — III).

Mormântul de înhumăție se afla la numai 1,0 m de latura nord-estică a încăperii medievale. Avea groapa de formă rectangulară, cu lățimea de 1,20 m, din lungime păstrându-se doar 1,15 m. Față de nivelul de călcare din vechime era adâncită cu circa —0,70 m. Pe fundul ei era depus un schelet în poziție chircită, orientat cu capul spre SSV și cu picioarele spre NNE. Brațele erau întinse spre est (fig. 1/I). Lipsa oricărei piese de inventar funerar face extrem de anevoioasă încadrarea cronologică și culturală a mormântului. Larga proliferare a înhumării în poziție chircită în epoca de tre-

¹¹ V. Spinei, *Moldova în secolele XI — XIV*, București, 1982, p. 194.

¹² Informațiile le datorăm Silviei Marinescu-Bileu, care a efectuat săpăturile în colaborare cu Marius Alexianu și Elena Ciubotaru de la Muzeul de Istorie din Piatra Neamț. Cf. și Al. Barnea, *Cronica cercetărilor arheologice efectuate în*

anii 1981—1988 de Institutul de Arheologie din București, în *SCIVA*, 40, 1989, 3, p. 303; idem, *Cronica cercetărilor arheologice efectuate în 1989 de Institutul de Arheologie din București*, în *SCIVA*, 41, 1990, 3—4, p. 318; idem, *Cronica cercetărilor arheologice efectuate în 1990 de Institutul de Arheologie din București*, în *SCIVA*, 42, 1991, 3—4, p. 260.

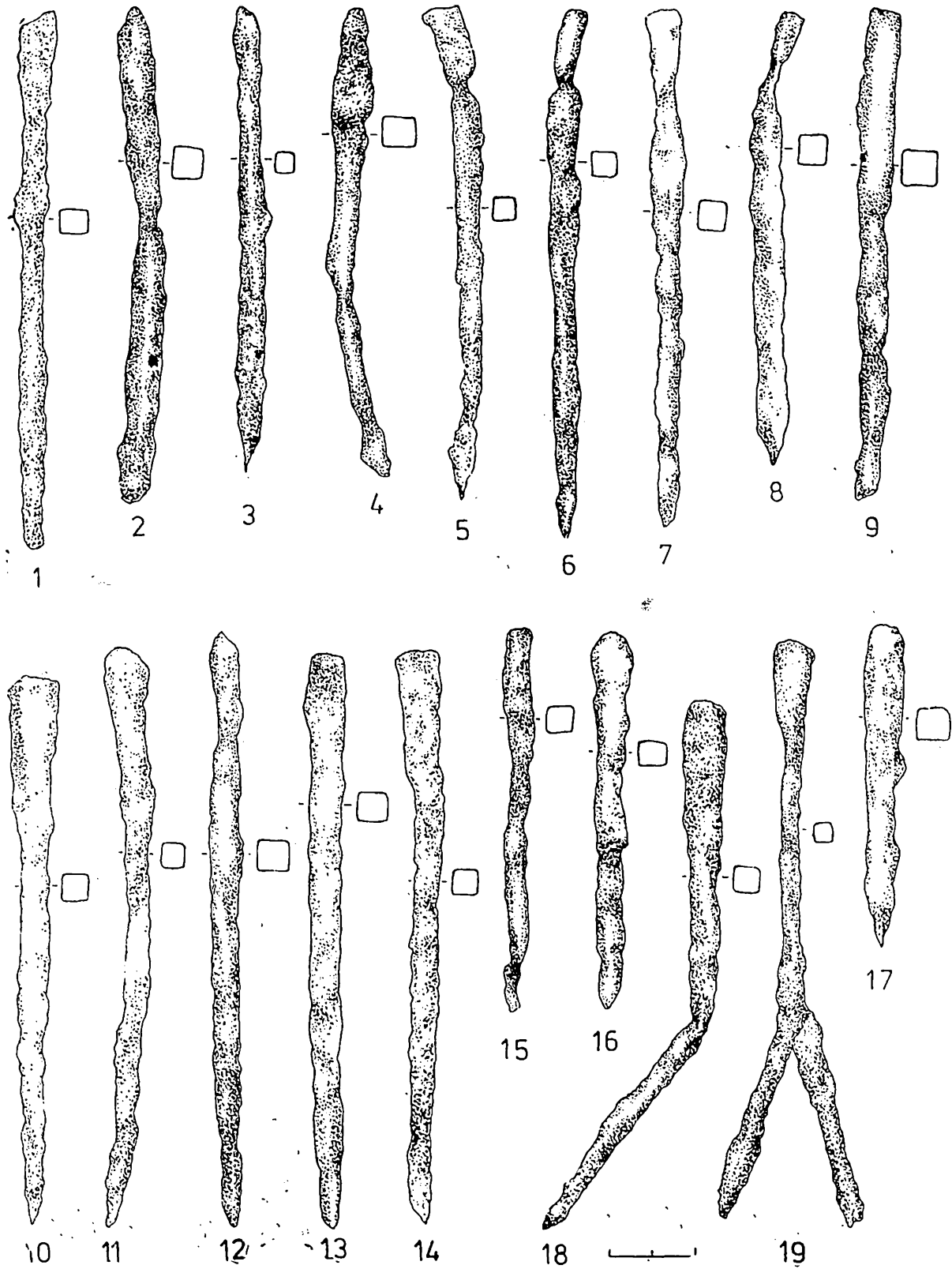

Fig. 2. Piroane din fier.

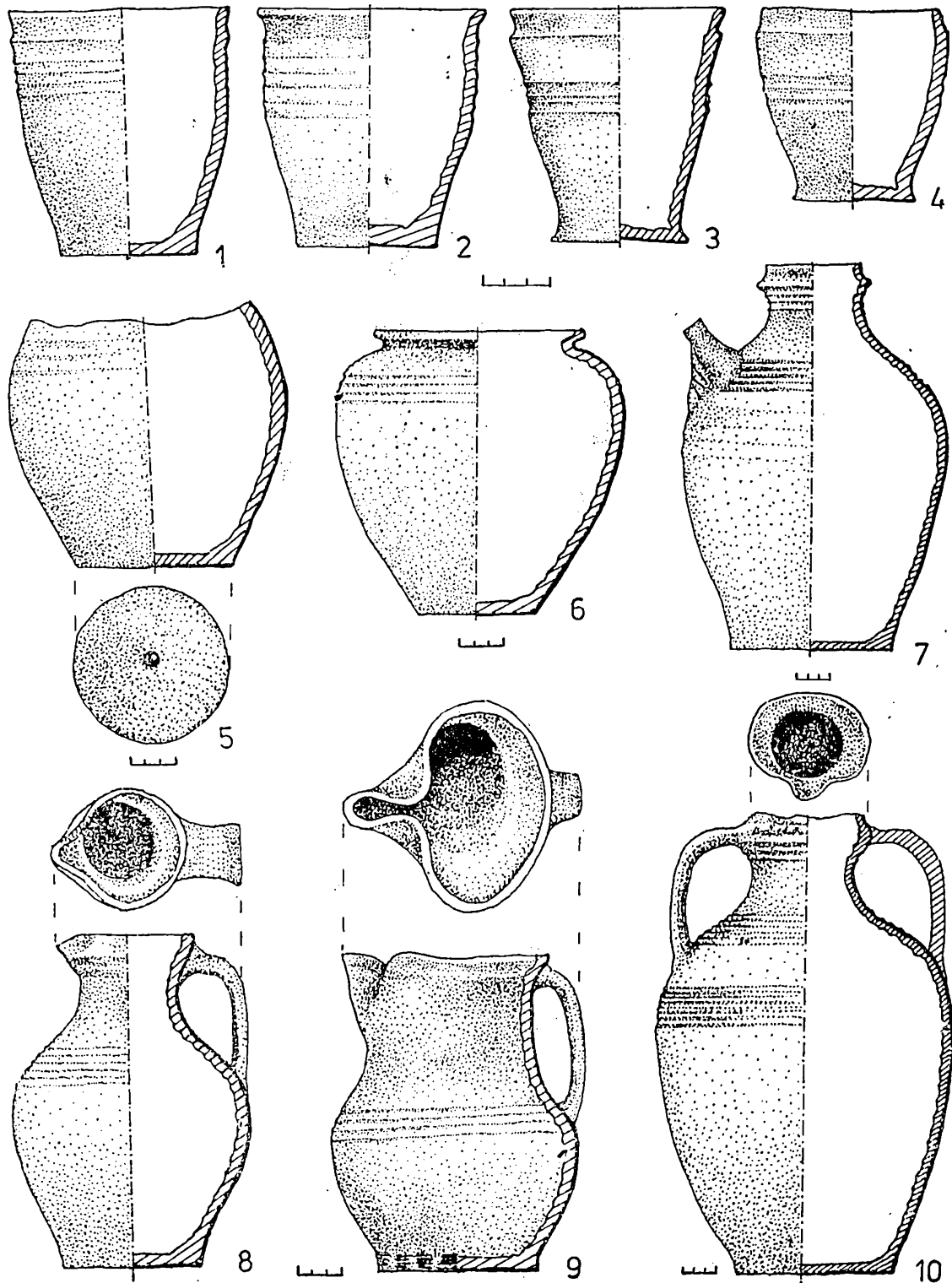

Fig. 3. Ceramică roșietică fină (1-4, 8, 9) și cenușie (5-7, 10): pahare, tip 1, varianta a (1, 2), tip 1, varianta b (3) și tip 2 (4), ghiveci pentru flori (5), oală-borcan, tip 1 (6), ulcior cu tub de scurgere (7), căni, tip 1 (8) și tip 2 (9) și vas amforoidal (10).

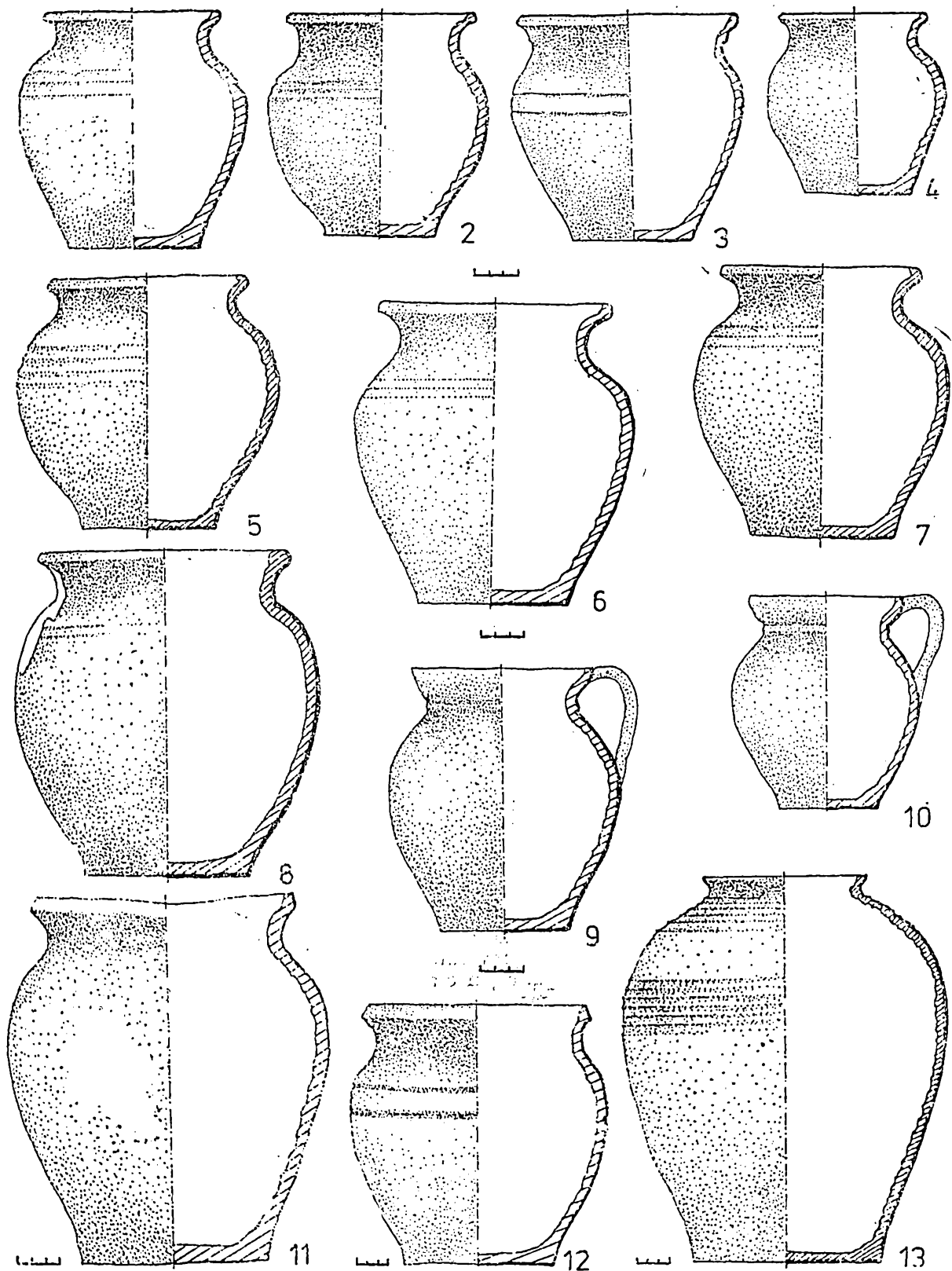

Fig. 4. Ceramică roșietică zgrunțuroasă : oale-borcan, tip 1 (1-8, 11, 12) și tip 3 (13) și oale cu toartă (9, 10).

cere de la neolitic la bronz și în epoca bronzului, ca și semnalarea unor urme sporadice din aceste perioade la circa 100 m sud-est de mormânt în anii interbelici și, la aproximativ 80 m nord-est de el, cu ocazia săpării unor șanțuri cu destinație gospodărească în 1984, ar sugera ipoteza datării sale în epocile amintite.

În ceea ce privește încăperea medievală, aceasta perforază mai multe din depunerile menționate, fiind adâncită față de nivelul actual de călcare până la $-2,10$ m. Potrivit observațiilor stratigrafice, ea pornește imediat de sub stratul vegetal, din nivelul cu pământ negricios corespunzător evului mediu. În raport cu acest nivel de călcare, podeaua sa, ce perfora mult și stratul steril din punct de vedere arheologic, se găsea la aproximativ $-1,85$ m. Pământul de umplutură nu era întru totul uniform, partea superioară având în general aceeași compoziție cu stratul negricios cu resturi din evul mediu, în timp ce partea mediană și cea inferioară, deși păstrează aceeași culoare, era mult mai afânată datorită prezenței ceramicii, cărbunelui și arsurii în componența sa.

Încăperea era de formă rectangulară, cu dimensiunile de $2,7 \times 3,0$ m, având pereții căptușiți cu scânduri groase de aproximativ $7 - 8$ cm. Pe perețele de nord-est s-au putut observa șase asemenea scânduri, așezate pe cant, una peste alta, cu o ușoară înclinare spre exterior. Ele erau vizibile până la $1,0$ m înălțime de podea, fiind carbonizate, ceea ce dovedește că încăperea a fost distrusă ca urmare a unui incendiu, fapt evidențiat și de numeroasele fragmente ceramice deformate de arderea secundară, găsite pe suprafața podelei. Între scânduri și stratul steril cu prundiș se afla o lentilă de pământ negru de circa $12 - 15$ cm, care arată că, după săparea gropii și căptușirea pereților cu scânduri, între pereții de pământ și învelișul lemnos s-a presat pământ, pentru a se conferi o rezistență sporită construcției. Pe întreaga suprafață de călcare a încăperii s-au observat urme consistente de lemn carbonizat, având o grosime de aproximativ $3 - 4$ cm, care reprezentau rămășițele de la podeaua de scânduri. În jumătatea nord-estică a încăperii s-a remarcat o aglomerare de bucăți de chirpic, câteva având aspectul unor plăci groase de $10 - 15$ cm, cu o parte netezită, iar pe cealaltă prezentând amprente de bârne fasonate. Ele proveneau probabil de la tavan. În ceea ce privește intrarea în încăpere, ea se făcea pe latura de sud-vest și consta dintr-un gârliciu cu lungime de $1,15$ m și lățimea de $1,35$ m, având o înclinare de aproximativ 60° . Treptele nu s-au putut surprinde decât foarte vag, erodându-se în mare parte în decursul timpului, după dezactivarea construcției (fig. 1, I).

În legătură cu funcționalitatea acestei construcții monocelulare, datele de care dispunem converg în a indica faptul că ea nu a servit ca locuință propriu-zisă. Dimensiunile sale reduse, de $2,7 \times 3,0$ m, și inventarul limitat doar la ceramică și la câteva piroane de fier, nu ni se par deloc specifice pentru o casă obișnuită, care ar fi trebuit să aibă o suprafață mai mare și să dispună de numeroase piese: obiecte de uz casnic, accesorii vestimentare, unelte etc. De aceea, presupunem că a servit ca anexă gospodărească la o casă situată în imediata apropiere, fiind un fel de pivniță sau încăpere-depozit pentru olărie și pentru alimente.

După cum specificam mai sus, inventarul încăperii de la Izvoare se compunea numai din piroane și din ceramică. Din prima categorie s-au descoperit 19 piese din fier (fig. 2), grupate pe podea în zona nordică a încăperii. În partea superioară erau îngroșate, iar în cea opusă ascuțite. În secțiune toate erau rectangulare: pătrate de cele mai multe ori, iar uneori și dreptunghiulare. O singură piesă prezenta la capătul ascuțit o bifurcație (fig. 2/19). Lungimea piroanelor oscila între $7,5$ și $13,9$ cm. Cu excepția a trei piese, ele aveau peste $10,7$ cm. Piroanele au servit probabil la asamblarea acoperișului pe grinzi sau la fixarea polițelor pe care era depozitată olăria. Piese asemănătoare, cu sau fără floare, aproximativ din aceeași vreme, provin de la Baia¹³ și de la Iași¹⁴.

Materialul ceramic recuperat în încăperea-depozit era nu numai bogat, ci și destul de variat (fig. 3-12). Din păcate, datorită prejudiciilor provocate de incendiul care a distrus construcția și a lucrărilor de implantare a conductei de apă, o parte a sa s-a pierdut ori a suferit deteriorări. Cu toate acestea, aproape jumătate s-a păstrat într-o stare de conservare destul de bună, ceea ce oferă posibilitatea de a ne crea o imagine adecvată asupra repertoriului formelor și a proporției acestora în ansamblul olăriei complexului arheologic care face obiectul investigațiilor noastre. Olăria din inventarul încăperii-depozit era în totalitate de uz comun, cuprinzând două categorii distincte: ceramică cenușie, obținută prin ardere în mediu neoxidant, și ceramică de culoare roșietică, arsă oxidant. Pentru a nu lărgi prea mult cadrul discuției, analogiile pe care le vom indica pentru tipurile de vase reprezentate la Izvoare vor fi circumscrise numai la descoperirile din Moldova medievală.

Ceramica cenușie este lucrată dintr-o pastă având ca degresant nisip cu granulație mică și medie și uneori microprundișuri, care sunt repartizate relativ uniform în masa lutului, ceea ce îl face compact și omogen, dar aspru la pipăit. Pentru modelarea sa s-a utilizat o roată cu turație rapidă, care a permis realizarea unor vase cu pereți de grosime uniformă, o grosime similară constatându-se și la

¹³ E. Neamțu, V. Neamțu, S. Cheptea, *Orașul medieval Baia în secolele XIV—XVII. Cercetările arheologice din anii 1967—1976, Iași, 1980* (în continuare se va prescurta *Baia*, I), p. 54; idem, *Orașul medieval Baia în secolele XIV—XVII, II, Cercetările arheologice din anii 1977—1980, Iași, 1984* (în

continuare se va prescurta *Baia*, II), p. 65.

¹⁴ Al. Andronic, E. Neamțu și S. Cheptea, *Cercetări arheologice pe teritoriul orașului Iași în anii 1961—1967, în Arh-Mold, IX, 1980, p. 104 și fig. 2/6—8.*

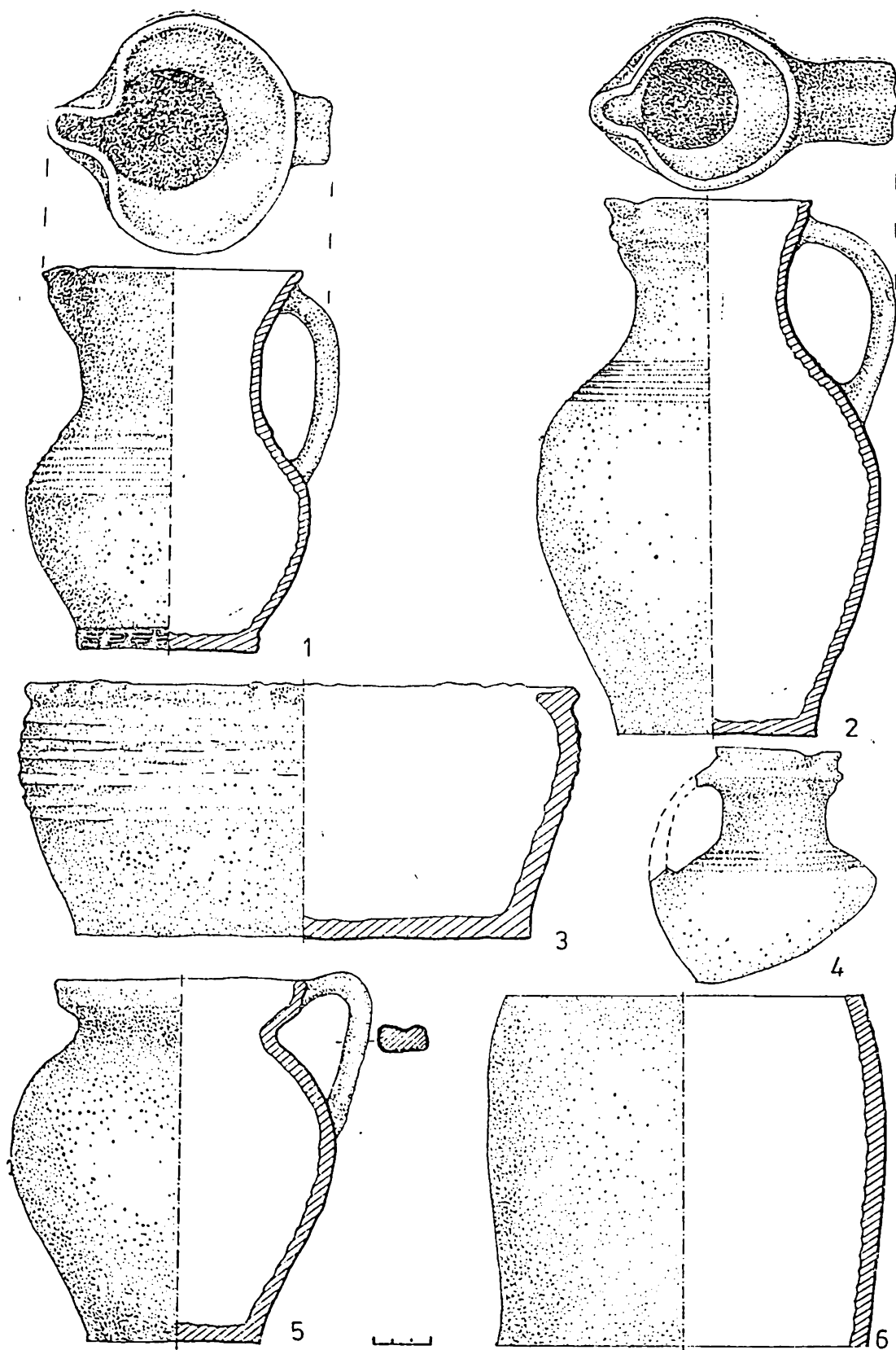

Fig. 5. Ceramică roșetică fină (1, 2, 4) și zgrunțuroasă (3, 5, 6): căni, tip 2 (1) și tip 1 (2, 4), castron (3), oală cu toartă (5) și vas de provizie fragmentar (6).

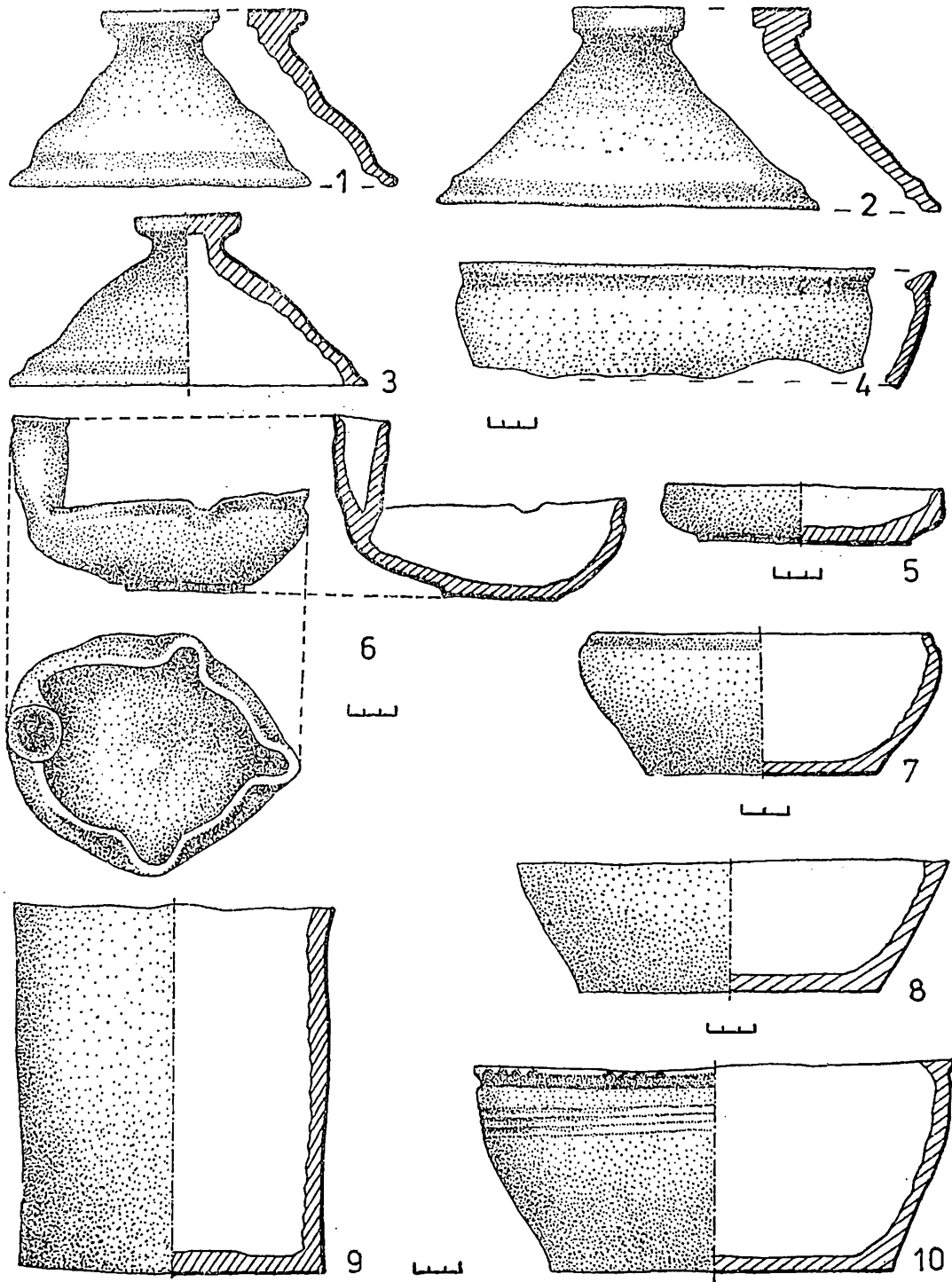

Fig. 6. Ceramică roșietică zgrunțuroasă (1–3, 5–7, 9, 10) și fină (4, 8): capace (1–3), castron, tip 2 (4), strachină, tip 2 (5), opaiț-sfeșnic (6), strachină, tip 1 (7), castron, tip 1 (8), vas de provizii (9) și castron (10).

funduri. Arderea s-a realizat în mediu neoxidant, pereții vaselor dobândind o culoare cenușie, cu tonuri ce variau de la cenușiu deschis și gălbui la cenușiu-negricios. La unele vase arderea nu a fost completă, astfel că miezul pastei a rămas cenușiu închis, în timp ce pereții au căpătat nuanțe mai deschise. Registrul de forme era sărăcăcios, cuprinzând oale-borcan, un ghiveci de flori, un vas amforoidal și un ulcior cu tub de scurgere.

Oalele-borcan, separate în două tipuri, sunt reprezentate printr-un exemplar întreg și mai multe fragmente — de la zece vase —, atât de culoare cenușie deschisă, cât și cenușie-negricioasă.

Tipul 1. Acestui tip i se inserează exemplarul întreg (fig. 3/6 = 7/10) și două fragmente. Prezintă o buză scurtă, pregnant evazată, rotunjită și ușor îngroșată, având în interior o albieră pentru capac. Gâtul este scurt, iar umerii puternic arcuiți, diametrul maxim aflându-se în partea superioară a vasului. Corpul se îngustează pregnant spre fund, al cărui diametru era mult mai mic decât acela al gurii. Exemplarul întreg este decorat pe umăr cu un registru de patru caneluri, obținute odată cu modelarea vasului la roată. Dimensiunile sale erau următoarele: 19,0 cm înălțimea, 12,7 cm diametrul gurii, 6,5 cm diametrul fundului și 19,2 cm diametrul maxim. Acest tip are o răspândire limitată la răsărit de Carpații Orientali, întâlnindu-se în complexe de locuire de la Băiceni¹⁵ și Hlineca¹⁶ din a doua jumătate a secolului al XV-lea.

Tipul 2 cuprinde fragmente de dimensiuni variate de la opt vase, dar nici un vas întregibil (fig. 9/3, 4, 6, 8, 9; 10/6, 8; 11/8). Se deosebește de tipul 1 prin lungimea buzei vasului, ca și printr-o profilare mai puțin accentuată a umerilor. Buza este, de asemenea, îngroșată în exterior, fiind însă lipsită de albieră interioară destinată capacului. Ornamentarea s-a realizat tot prin fascicole de caneluri plasate pe umeri. Frecvența răspândirii sale în Moldova depășește cu mult pe aceea a tipului 1. Exemplare similare se cunosc la Baia¹⁷, Băiceni¹⁸, Borniș—Mălești¹⁹, Iași²⁰, Orheiul Vechi²¹, Vaslui²² și Zaharești²³, în straturile corespunzătoare mijlocului și celei de-a doua jumătăți a secolului al XV-lea. În alte așezări apar și în perioada anterioară.

Ghiveciul cu flori nu se păstrează întreg, lipsindu-i partea superioară (fig. 3/5 = 7/5). A fost lucrat dintr-o pastă fină, conținând nisip cu bobul mic și mijlociu, ceea ce face pereții aspri la pipăit. Spre deosebire de pereți, care sunt cenușii, miezul are culoare neagră, semn că arderea s-a făcut incomplet. În privința formei ghiveciul este aproape identic cu oalele-borcan de tip 2, neavând însă umerii proeminenți. Până și ornamentul este similar, constând din trei benzi de caneluri. Pentru scurgerea surplusului de apă fundul este prevăzut cu un orificiu circular. Are diametrul maxim de 18,0 cm, iar cel al fundului de 10,5 cm. Spre deosebire de vasul de la Izvoare, cele câteva ghivece de flori de la Baia erau lucrate din pastă roșietică zgrunțuroasă²⁴.

Vasul amforoidal este singura formă de acest fel din încăperea medievală de la Izvoare (fig. 3/10 = 8/7). Gura prezintă un cioc de turnare, buza este curbată spre interior, fiind succedată de un gât prelung, care se continua cu o arcuire lină a umerilor și un corp ușor rotunjit, terminat printr-un fund drept, cu urme circulare de la desprinderea cu foara de pe roata olarului. Lărgimea maximă a vasului se află la mijlocul său. De sub buză pornesc două torți nu prea late, sprijinite în partea inferioară de umeri. Una din ele prezintă două caneluri longitudinale. Motivele ce ornamentează vasul constau dintr-un brâu alveolar lucrat relativ neglijent, plasat sub buză, la același nivel unde au fost atașate torțile. Sub brâu în relief au fost dispuse două caneluri. Două registre de caneluri se găseau la baza gâtului și în partea superioară a umărului, precum și pe corp, ceva mai sus de zona unde se situează lărgimea maximă a vasului. Dimensiunile sale sunt următoarele: 41,5 cm înălțimea, 10,0 cm diametrul la gură, 14,2 cm diametrul la fund. Vasele amforoidale apropiate ca formă, având însă buza prelungită, se întâlnesc la mijlocul secolului al XIV-lea în marele centru al Hoardei de Aur de la Cosțești²⁵. În veacul următor se încadrează cronologic un vas descoperit la Orheiul Vechi, cu o formă asemănătoare cu cel de la Izvoare, de care îl deosebește însă lipsa torților²⁶.

¹⁵ R. Popovici-Baltă, *Cercetări arheologice în așezarea din secolele XIV—XV de la Băiceni* (jud. Iași), în *ArhMold*, VIII, 1975, p. 297 și fig. 7/2, 10; 10/14.

¹⁶ M. Petrescu-Dimbovița, E. Wienckievici, E. Zaharia, N. Zaharia, *Șantierul Hlineca-Iași*, în *SCIV*, IV, 1953, 1—2, p. 323 și fig. 9/3, 4.

¹⁷ *Baia*, I, p. 119 și fig. 65; *Baia*, II, p. 222 și fig. 76/1, 6; 78/3; 79/6.

¹⁸ R. Popovici-Baltă, *op. cit.*, p. 297—298 și fig. 7.

¹⁹ R. Popovici, *Cercetări arheologice în așezarea rurală medievală Mălești (secolele XIV—XVII)*, în *ArhMold*, XI, 1987, p. 185 și fig. 7/1, 5; 8/1, 4.

²⁰ Al. Andronic, E. Neamțu și M. Dinu, *La résidence princière de Jassy*, în *Dacia*, N.S., XIV, 1970, p. 356 și fig. 13/1.

²¹ E. N. Abizova, P. P. Birnea, A. A. Nudelman, *Древности Старого Орхей. Молдавский период*, Chișinău, 1982, p. 44—49 și fig. 26—33.

²² R. Popescu, *Ceramica de uz comun din secolul al XV-lea descoperită pe teritoriul orașului Vaslui*, în *AMM*, II, 1980, p. 210 și fig. 8.

²³ M. D. Matei, E. I. Emandi, O. Monoranu, *Cercetări arheologice privind habitatul medieval rural din bazinul superior al Șomuzului Mare și al Moldovei (secolele XIV—XVII)*, Succava, 1982, p. 113 și fig. 39/4.

²⁴ *Baia*, II, p. 195 și fig. 78/1, 2.

²⁵ L. L. Polevoi, P. P. Birnea, *Средневековые памятники XIV—XVII вв. (Археологическая карта Молдавской ССР, 7)*, Chișinău, 1974, p. 19, fig. 8/1; L. L. Polevoi, *Памятники золотоордынского времени (XIV в.)*, în *Древняя культура Молдавии*, Chișinău, 1974, p. 154, și fig. 56/2.

²⁶ E. N. Abizova, P. P. Birnea, A. A. Nudelman, *op. cit.*, p. 56 și fig. 46.

Ulciorul cu tub de scurgere (fig. 3/7 = 8/8) are o siluetă zveltă și este în mare măsură asemănător ca formă cu vasul amforoidal, lipsindu-i însă torțile, dar având în schimb atașat pe umăr un tub de scurgere, tronconic în exterior și cilindric în interior, consolidat printr-o nervură de întărire, plasată dedesupt. Buza este răsfrântă în interior, îngroșându-se la bază, după care urmează un gât destul de bine profilat, continuat cu umeri plați și un corp cu lărgimea maximă spre mijlocul vasului, terminat printr-un fund plat, mult mai larg decât gura. Elementele decorative constau dintr-o nervură proeminentă plasată sub buza, succedată de trei caneluri nu prea adânci. Alte cinci caneluri au fost dispuse pe umăr, tubul de scurgere fiind aplicat peste ele. Acesta din urmă prezintă lateral pe ambele părți scurte incizii oblice. Înălțimea sa este de 38,0 cm, diametrul gurii de 9,1 cm, iar cel al fundului de 14,5 cm.

Ceramica roșietică cuprinde la rândul ei două subgrupe principale: cea din pastă zgrunțuroasă și cea din pastă fină, ambele reprezentate prin mai multe forme și variante. Deosebirea dintre ele se înregistrează la compoziția pastei și sub raportul tipologiei formelor. Arderea fiind în ambele cazuri oxidantă, pereții vaselor au căpătat o culoare roșietică, oscilând de la cărămiziu-gălbui la roșietic închis, cu nuanțe diverse, mai palide sau mai accentuate. Destul de frecvent arderea nu s-a făcut complet, ceea ce explică miezul cenușiu sau cărămiziu-cenușiu, mai închis la culoare decât pereții. Roata cu care s-au obținut exemplarele ceramice roșietice era de turăție rapidă, astfel explicându-se subțirimea constantă a pereților.

A. *Ceramica roșietică zgrunțuroasă* prezintă o porozitate accentuată, datorită degresantului compus din nisip cu bobul mijlociu și mare și din microprundișuri, în parte asemănător cu cel întâlnit în cadrul olăriei cenușii. În anumite cazuri în compoziția pastei apar granule mici de calcar. Această categorie ceramică cuprinde o paletă de forme mai largă decât celelalte categorii reprezentate la Izvoare, predominând în mod firesc și din punct de vedere cantitativ. Astfel, între aceste forme se pot diferenția oalele-borcan, oalele cu toartă, străchinile, castroanele, capacele, vasele de provizii și de iluminat.

Oalele-borcan se pot insera din punct de vedere tipologic în trei mari categorii.

Tipul 1 predomină net în cadrul oalelor-borcan, fiind totodată forma cea mai răspândită din toate categoriile de vase identificate la Izvoare. Este reprezentat prin zece vase întregi (fig. 4/1 — 8, 11, 12 = 7/3, 4, 6 — 9, 11, 13) și prin fragmente provenind de la aproximativ 35 de vase diferite (fig. 9/1, 5, 7; 10/1—5, 7; 11/1—4, 6, 9; 12/1, 2, 5, 8). Tipul 1 se caracterizează printr-o buză îngroșată, răsfrântă în exterior și teșită oblic, formând în interior o albiere pentru capac, printr-un gât scurt și bine profilat, prin umeri și prin mijloc rotunjit, corpul terminându-se tronconic. Diametrul fundului este întotdeauna mai mic decât al gurii. Majoritatea fundurilor păstrează urme de la desprinderea cu sfoara de roata olarului. Elementele de decor sunt plasate pe umăr și constau din caneluri orizontale, în general puțin adâncite, variind ca număr și grupate în registre. Vasele inserate în acest tip, care cuprinde mai multe variante, nediferențiate însă prea pregnant între ele, oscilează vădit ca dimensiuni, unele exemplare având înălțimea doar de 11,0 cm, diametrul gurii de 9,5 cm și al fundului de 13,4 cm, în timp ce altele sunt incomparabil mai voluminoase, ajungând la înălțimea de 27,4 cm, la diametrul gurii de 18,1 cm și la cel al fundului de 13,5 cm. Acest tip are o răspândire extrem de largă în așezările din Moldova datate la mijlocul și în a doua jumătate a secolului al XV-lea, fiind semnalat practic în toate centrele urbane și rurale unde s-au efectuat săpături mai extinse: Adjudu Vechi²⁷, Aldești²⁸, Baia²⁹, Băiceni³⁰, Bălțați³¹, Bârlad³², Borniș—Mălești³³, Borniș—Negoești³⁴, Brășăuți³⁵, Fântâna Mare—Spătărești³⁶, Giulești³⁷, Hlincea—Iași³⁸, Iași³⁹, Independența (Cră-

²⁷ Al. Artimon, A. Paragină, *Descoperirile de epocă feudală de la Adjudu Vechi, jud. Vrancea*, în *Materiale*, Tulcea, 1980, p. 591 și fig. 4/4,5.

²⁸ V. Ursachi, *Cercetări arheologice efectuate la Muzeul de Istorie din Roman*, în *Carpica*, I, 1968, p. 142 și fig. 23/1—4.

²⁹ *Baia*, I, p. 112 și fig. 66; *Baia*, II, p. 167, 171, 190 și fig. 74—75.

³⁰ R. Popovici-Baltă, *op. cit.*, în *ArhMold*, VIII, p. 302 și fig. 4/1—2, 4; 8/1—10.

³¹ L. L. Polevoi, P. P. Birnea, *op. cit.*, p. 61 și fig. 21.

³² M. D. Matei și L. Chițescu, *Некоторые исторические выводы археологического исследования земляной крепости в Бърладе*, în *Dacia*, N. S., VII, 1963, p. 446 și fig. 4/2, 4—6.

³³ R. Popovici, *op. cit.*, în *ArhMold*, XI, p. 180—181 și fig. 7/4, 7.

³⁴ R. Popovici-Baltă, *Cercetări arheologice în așezările rurale medievale de la Borniș, com. Dragomirești, jud. Neamț*

(secolele XV — XVII), în *Materiale*, Tulcea, 1980, p. 573 și fig. 4/1, 2, 4, 6—8.

³⁵ V. Spinei și D. Monah, *Șantierul arheologic Brășăuți, jud. Neamț (1969)*, în *Materiale*, X, 1973, p. 270 și fig. 6/1—3.

³⁶ L. Bătrina, O. Monoranu și A. Bătrina, *Cercetările arheologice din zona Fintina Mare—Spătărești, com. Vadu Moldovei, jud. Suceava*, în *CercetArh*, VIII, 1986, p. 89 și fig. 3/4—6.

³⁷ Idem, *Cercetările arheologice din cuprinsul reședinței feudale de la Giulești, com. Boroaia, jud. Suceava*, în *CercetArh*, VII, 1984, p. 158 și fig. 2/1,3—7.

³⁸ S. Cheptea, *Săpăturile arheologice de la Hlincea—Iași din anul 1964*, în *CercetIst*, I, 1970, fig. 5/14.

³⁹ Al. Andronic și E. Neamțu, *Cercetări arheologice pe teritoriul orașului Iași în anii 1956—1960*, în *ArhMold*, II — III, 1964 p. 415 și fig. 5/1; Al. Andronic, E. Neamțu și M. Dinu, *op. cit.*, p. 356, 359—360 și fig. 13/2, 7, 14; Al. Andronic, *Iași pînă la mijlocul secolului al XVII-lea. Geneză și evoluție*, Iași, 1986, p. 55 și fig. 29/1, 16, 17.

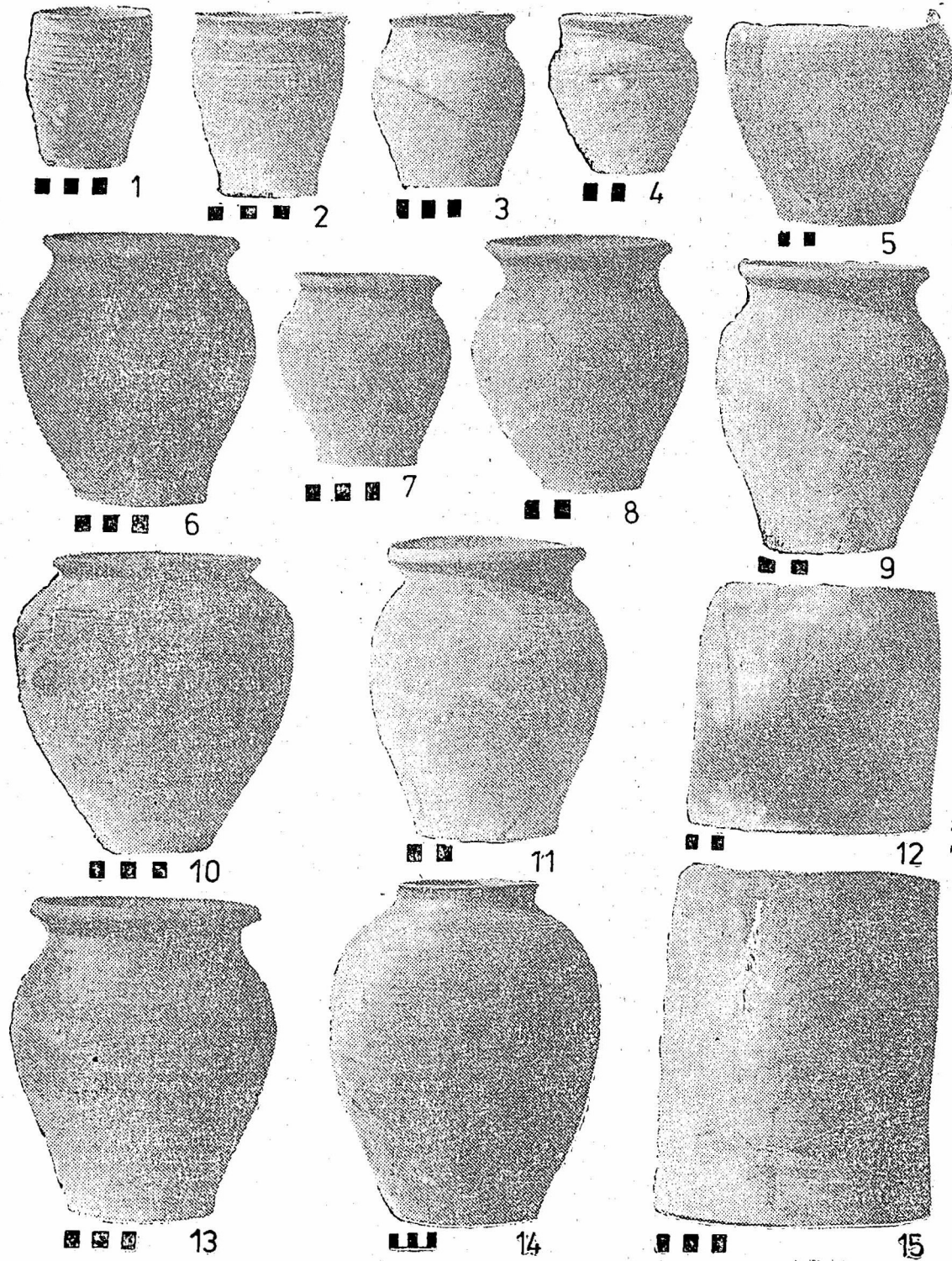

Fig. 7. Ceramică roșietică fină (1, 2) și zgrunțuroasă (3, 4, 6-9, 11-15) și cenușie (5, 10): pahare, tip 1, varianta a (1, 2); oale-borcan, tip 1 (3, 4, 6-9, 11, 13) și tip 3 (14), ghiveci pentru flori (5), oală-borcan, tip 1 (10) și vase de provizii (12, 15).

ciuna)⁴⁰, Liteni⁴¹, Orheiul Vechi⁴², Piatra Neamț⁴³, Suceava⁴⁴, Tg. Trotuș⁴⁵, Udești⁴⁶, Vaslui⁴⁷, Vornicenii Mari (Tulova)⁴⁸ etc. Într-o măsură mai redusă se întâlnește și în primele decenii ale veacului al XV-lea.

Tipul 2 este ilustrat doar de două fragmente ceramice provenind de la buză (9/2 ; 11/7). Aceasta este destul de mult îngroșată și răsfântă în afară în partea superioară, continuându-se cu o zonă subțiată și apoi cu o nervură pronunțată în exterior și cu o albieră pregnant reliefată pentru capac în interior. Imediat sub nervură urmează gâtul, care este scurt, și umerii, destul de bine profilați. La unul din fragmente s-a păstrat un decor constituit dintr-un registru de caneluri executate destul de neglijent. Tipul 2 este, de asemenea, bine reprezentat în așezările citadine și rurale din spațiul carpato-nistriean de la mijlocul și din a doua jumătate a secolului al XV-lea : Aldești⁴⁹, Baia⁵⁰; Băiceni⁵¹, Berehișești⁵², Borniș-Mălești⁵³, Borniș-Negoșți⁵⁴, Brășăuți⁵⁵, Iași⁵⁶, Mălăeștii Vechi⁵⁷, Piatra Neamț⁵⁸, Poiana⁵⁹, Suceava⁶⁰, Tg. Trotuș⁶¹, Udești⁶² etc. Acest tip este ilustrat la Baia⁶³ și Roman⁶⁴ și pe ceramică cenușie zgrunțuroasă.

Tipul 3. Din această categorie face parte un singur vas întreg de dimensiuni mari (fig. 4/13 = 7/14). Spre deosebire de pereți, de culoare cărămizie închisă, miezul este negru-cenușiu, semn al unei arderi incomplete. Acest tip se individualizează printr-un diametru al gurii mult mai mic decât al fundului, adică exact invers ca la oalele-borcan incluse în tipul 1. Buza este numai ușor rotunjită și tăiată orizontal, fiind trasă spre exterior, după care urmează un gât foarte scurt. Umerii sunt bombăți, continuându-se cu un corp cu aceeași caracteristică. Pe fundul ușor concav sunt vizibile urmele circulare de la desprinderea cu sfoară de pe roata olarului. Pe umeri, imediat după gât, și pe partea cea mai profilată a corpului, situată ceva mai sus de mijloc, se află două registre de caneluri orizontale, lucrate neglijent. La 7,0 cm față de fund peretele vasului conține un orificiu cu diametrul de 0,5 cm, care sugerează o funcționalitate aparte pentru acest tip ceramic. Nu este exclus ca el să fi fost folosit la decantarea unor sucuri de fructe. Are înălțimea de 34,0 cm, diametrul gurii de 15,4 cm și cel al fundului de 17,6 cm. Tipul în discuție este o apariție rară în inventarul ceramic din Moldova secolului al XV-lea, exemplare apropiate ca formă fiind semnalate din câte știm doar la Baia⁶⁵ și Tg. Trotuș⁶⁶.

⁴⁰ T. Chișescu, *Noi considerații arheologo-istorice în legătură cu cetatea Crăciuna*, în *SCIV*, 19, 1968, 1, p. 83 și fig. 2 ; idem, *Cercetările arheologice de la Cetatea Nouă și cetatea Crăciuna*, în *Materiale*, IX, 1970, p. 370, fig. 4.

⁴¹ M. D. Matei, E. I. Emandi, O. Monoranu, *op. cit.*, p. 59 și fig. 29/2, 3, 10, 11 ; 35/1,2.

⁴² P. P. Birnea, *Памятники культуры молдаван (XV — XVII вв.)*, în *Древняя культура Молдавии*, Chișinău, 1974, p. 189 și fig. 71 stânga, sus ; E. N. Abizova, P. P. Birnea, A. A. Nudelman, *op. cit.*, p. 56—58 și fig. 47—48 ; E. N. Abizova, P. P. Birnea, *Исследования в Старом Орхе в 1979—1980 гг.*, în *Археологические исследования в Молдавии в 1979—1980 гг.*, Chișinău, 1983, p. 67 și fig. VI, 1, 2 ; P. P. Birnea, *Молдавский средневековый город в Днестровско — Припукском междуречье (XV-начало XVI в.)*, Chișinău, 1984, fig. 37—39.

⁴³ C. Matasă, *Șantierul arheologic Piatra Neamț*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, p. 833, fig. 9 dreapta.

⁴⁴ V. Vălășianu, M. D. Matei, M. Nicorescu, T. Martinovici și N. Constantinescu, *Șantierul arheologic Suceava*, în *Materiale*, VII, 1961, p. 617 și fig. 7/2 ; E. Busuioc, *Ceramica de uz comun nesmălțuită din Moldova (Secolul al XIV-lea până la mijlocul secolului al XVI-lea)*, București, 1975, p. 60 și fig. 44/1,2 ; 45 ; 46/2, 3, 6 ; 49/4 ; L. Chișescu, *Cercetări arheologice la Curtea Domnească din Suceava*, în *CercetArh*, I, 1975, p. 248—249 și fig. 3/6—12 ; 4/5—10.

⁴⁵ Al. Artimon, *Cercetările arheologice din așezarea medievală de la Tg. Trotuș, jud. Bacău*, în *Materiale*, Tulcea, 1980, p. 598 și fig. 4/1—3 ; idem, *Rezultatele cercetărilor arheologice din așezarea medievală de la Tg. Trotuș (jud. Bacău)*, în *Materiale*, 1983, p. 519 și fig. 4/1, 2 ; idem, *Descoperirile arheologice de la Tg. Trotuș din anii 1983—1986*, în *Carpica*, XVIII—XIX, 1986—1987, p. 323—324 și fig. 5/6—8 ; 8/1, 5, 7 ; idem, *Cercetările arheologice de la Tg. Trotuș din anii 1987—1989*, în *Carpica*, XX, 1989, p. 226, 234 și fig. 8/1, 2 ; 23/1, 2, 5, 6.

⁴⁶ M. D. Matei și Al. Rădulescu, *Șantierul arheologic Udești (jud. Suceava)*, în *Studii și materiale. Istorie*, III, Suceava, 1973, p. 17 și fig. 11/3 ; E. Busuioc, *op. cit.*, fig. 56/2, 3, 6—8, 10, 11.

⁴⁷ Al. Andronic, R. Popescu, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice de la Vaslui — curțile domnești din anul 1978*, în *AMM*, I, 1979, p. 122 și fig. 3.

⁴⁸ M. D. Matei, E. I. Emandi, *Habitatul medieval rural din Valea Moldovei și bazinul Șomuzului Mare (secolele XI — XV)*, București, 1982, p. 130 și fig. 25/6.

⁴⁹ V. Ursachi, *op. cit.*, p. 142 și fig. 23/5, 7.

⁵⁰ *Baia*, II, p. 190 și fig. 72/12—22 ; 73/14, 15.

⁵¹ R. Popovici-Baltă, *op. cit.*, în *ArhMold*, VIII, p. 302 și fig. 8/8.

⁵² M. D. Matei, E. I. Emandi, O. Monoranu, *op. cit.*, p. 36 și fig. 23/4 ; 24/7, 8.

⁵³ R. Popovici, *op. cit.*, în *ArhMold*, XI, fig. 8/5, 7.

⁵⁴ R. Popovici-Baltă, *op. cit.*, în *Materiale*, Tulcea, 1980, p. 573 și fig. 4/3.

⁵⁵ V. Spinei și D. Monah, *op. cit.*, fig. 6/4, 6—8.

⁵⁶ Al. Andronic, E. Neamțu și M. Dinu, *op. cit.*, p. 356 și fig. 13/6.

⁵⁷ L. L. Polevoi, P. P. Birnea, *op. cit.*, p. 63 și fig. 22/3.

⁵⁸ C. Matasă, *op. cit.*, p. 830 și fig. 9 stânga.

⁵⁹ L. L. Polevoi, P. P. Birnea, *op. cit.*, p. 64 și fig. 23/2—4.

⁶⁰ M. Matei, Al. Andronic, N. Constantinescu, D. Gh. Teodor, C. Nicorescu, T. Martinovici și Gr. Fôit, *Șantierul arheologic Suceava*, în *Materiale*, IX, 1970, fig. 7/8 ; E. Busuioc, *op. cit.*, p. 60 și fig. 57 ; M. D. Matei și Em. Emandi, *O casă de orășean din secolul al XV-lea de la Suceava*, în *SCIV*, 28, 1977, 4, fig. 4/6.

⁶¹ Al. Artimon, *op. cit.*, în *Carpica*, XVIII—XIX, p. 323 și fig. 6/1 ; idem, *op. cit.*, în *Carpica*, XX, p. 226 și fig. 8/10.

⁶² M. D. Matei și Al. Rădulescu, *op. cit.*, p. 17, fig. 11/3 ; E. Busuioc, *op. cit.*, p. 60 și fig. 56/1, 4, 5.

⁶³ *Baia*, I, p. 119 și fig. 64/30—39.

⁶⁴ M. D. Matei, L. Chișescu, *Problèmes historiques concernant la forteresse du temps des Musat et l'établissement urbain de Roman*, în *Dacia*, N. S., X, 1966, p. 299—301 și fig. 4/2—4 (vasele se datează la sfârșitul secolului al XIV-lea și începutul celui următor).

⁶⁵ *Baia*, I, p. 112 și fig. 67/4 (unde este inclus neadeccvat în tipul I) ; *Baia*, II, p. 190 și fig. 77/5 (unde este inserat în mod nepotrivit în tipul IV, care are cu totul alte caracteristici).

⁶⁶ Al. Artimon, *op. cit.*, în *Carpica*, XVIII—XIX, p. 326 și fig. 12/1.

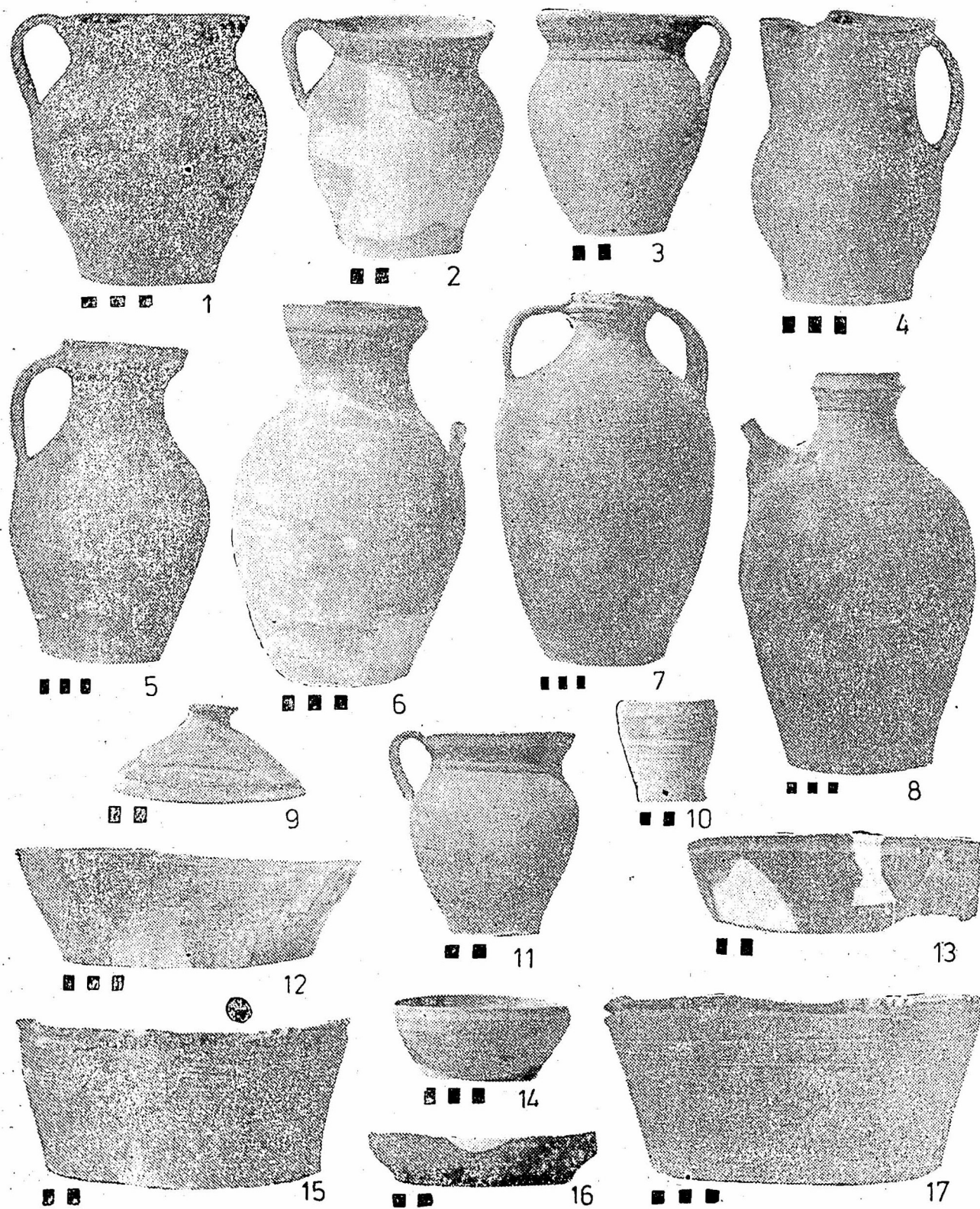

Fig. 8: Ceramică roșieică zgrunțuroasă (1-3, 9, 11, 14-17) și fină (4-6, 10, 12, 13) și cenușie (7, 8): oale cu toartă (1-3, 11), căni, tip 2 (1) și tip 1 (5, 6), vas amforoidal (7), vas cu tub de scurgere (8), capac (9), pahar, tip 2 (10), castroane, tip 1 (12) și tip 2 (13), străchini, tip 1 (14) și tip 2 (16) și castroane (15, 17).

Oalele cu toartă sunt relativ uniforme ca dimensiuni și ca profil general, ceea ce justifică înglobarea lor într-o singură grupă tipologică. Repertoriul olăriei de la Izvoare cuprinde patru exemplare întregi (fig. 4/9, 10; $5/5 = 8/1 - 3,11$) și fragmente de la trei astfel de vase (fig. 12/4, 6, 7). Ca formă ele nu se deosebesc decât extrem de puțin de oalele-borcan de tip 1, având ca și acestea diametrul gurii mai mare decât acela al fundului. Diapazonul dimensiunilor nu este însă atât de larg, oalele cu toartă fiind de mărime medie. Buza este foarte ușor rotunjită și evazată, gâtul scurt și marcat de o nervură circulară, iar corpul bombat. În interior se afla o șanțuire destinată capacului. La toate exemplarele întregi se observă pe fund urme clare de la desprinderea de pe roata olarului cu ajutorul sforii. Toarta — plată și cu o ușoară albiere mediană longitudinală — a fost prinsă direct de marginea buzei și de zona unde începe să se profileze diametrul maxim al vasului. La unele vase toarta depășește cu puțin înălțimea buzei. Dimensiunile vaselor întregi oscilează între 14,7 și 18,6 cm la înălțime, între 10,8 și 12,6 cm la diametrul gurii și între 6,9 și 9,1 cm la diametrul fundului. Oalele cu toartă sunt prezente adesea în așezările de la răsărit de Carpați datate în a doua jumătate a secolului al XV-lea, având mai multe tipuri. Tipul ilustrat la Izvoare are analogii la Adjudu Vechi⁶⁷, Aldești⁶⁸, Baia⁶⁹, Băiceni⁷⁰, Borniș-Negoști⁷¹, Humor⁷², Iași⁷³, Orheiul Vechi⁷⁴, Poiana⁷⁵, Suceava⁷⁶, Tg. Trotuș⁷⁷, Udești⁷⁸, Vorniceni Mari (Tulova)⁷⁹ etc.

Străchinile. Această formă este reprezentată în încăperea-depozit de la Izvoare numai prin două exemplare, deosebite din punct de vedere tipologic. În pastă, pe lângă nisip fin, ele conțin granule de calcar. Urmele de desprindere cu sfoara de pe roată se observă și în aceste cazuri.

Tipul 1. Corpul este tronconic, cu o ușoară arcuire, având buza rotunjită, rășfrântă spre interior, în timp ce la exterior prezintă o canelură aplatizată (fig. 6/7 = 8/14). Dimensiunile sale erau următoarele: înălțimea 6,0 cm, diametrul gurii 15,1 cm și cel al fundului 10,2 cm. Acest tip este cunoscut în Moldova la Baia, unde se datează în prima parte și la mijlocul secolului al XV-lea⁸⁰, și la Borniș-Negoști, unde este datat la sfârșitul veacului al XV-lea și la începutul celui următor⁸¹.

Tipul 2. Încadrăm în acest tip o străchină plată cu înălțimea mică, cu buza dreaptă și rotunjită, prezentând la exterior o ușoară șanțuire. Peretele curbat se termină tronconic cu un fund drept (fig. 6/5 = 8/16). Înălțimea este de-abia de 3,9 cm, diametrul gurii de 17,3 cm, iar cel al fundului ceva mai mic: 13,2 cm.

Castroanele sunt lucrate dintr-o pastă al cărei degresant conține nu numai nisip, ci și granule de calcar. Nu s-au păstrat decât trei exemplare întregi, de formă tronconică, având baza cu un diametru mai mic decât al buzei (fig. 5/3; $6/10 = 8/15, 17$). Buza are în exterior o canelură, decorată cu șapte grupe de câte patru alveole, între care s-a modelat un cioc lat de turnare, flancat de două alveole. Alte elemente decorative dispuse pe jumătatea superioară a vaselor, constau dintr-un registru de caneluri orizontale. Desprinderea vasului de roata olarului s-a făcut cu ajutorul unei sfiori, ale cărei amprente se evidențiază pe toată suprafața fundului. Urme de la modelarea cu roata, reliefată prin mici praguri, se observă în interior. Cele trei castroane au dimensiuni asemănătoare, oscilând în privința înălțimii între 13,0 și 13,7 cm, a diametrului gurii între 28,4 și 30,3 cm și a diametrului fundului între 22,7 și 23,7 cm. Tipul de castron reprezentat la Izvoare apare încă de la sfârșitul secolului al XIV-lea atât în cadrul ceramicii cenușii⁸², cât și a celei roșietice⁸³, menținându-se și în a doua jumătate a veacului următor, precum probează, între altele, descoperirile de la Baia⁸⁴, Orheiul Vechi⁸⁵ și Suceava⁸⁶.

Capacele sunt puțin numeroase în ansamblul olăriei de la Izvoare, fiind recuperate doar trei exemplare, toate întregi (fig. 6/1—3; 8/9), cu corpul conic, pereții vag arcuiți, marginea rotunjită și ușor albiată, pentru a fi fixată mai bine pe oalele-borcan și pe oalele cu toartă. Pentru apucare erau prevăzute cu un buton circular, legate de corp printr-un gât scurt. Pe buton se observă urmele de

⁶⁷ Al. Artimon, A. Paragină, *op. cit.*, p. 591 și fig. 5/2, 3.

⁶⁸ V. Ursachi, *op. cit.*, p. 142 și fig. 23/6.

⁶⁹ Baia, I, p. 112—113 și fig. 68/5, 6, 8, 9; 69/1, 4; Baia, II, p. 195 și fig. 79/1, 3, 5, 7; 82/6, 7; 83.

⁷⁰ R. Popovici-Baltă, *op. cit.*, în *ArhMold*, VIII, p. 303 și fig. 5/6; 6/9; 9/2.

⁷¹ Eadem, *op. cit.*, în *Materiale*, Tulcea, 1980, p. 573 și fig. 4/12.

⁷² E. Busuioc și Gh. I. Cantacuzino, *Date arheologice asupra vechii mânăstiri a Humorului*, în *SCIV*, 20, 1969, 1, p. 77 și fig. 10/31.

⁷³ Al. Andronic, E. Neamțu și M. Dinu, *Săpăturile arheologice de la curtea domnească din Iași*, în *ArhMold*, V, 1967, p. 214 și fig. 26/1; Al. Andronic, *op. cit.*, fig. 29/3.

⁷⁴ P. P. Birnea, *Памятники...*, p. 189 și fig. 71 dreapta, sus.

⁷⁵ L. L. Polevoi, P. P. Birnea, *op. cit.*, p. 64, fig. 23/1 9.

⁷⁶ T. Martinovici, *Contribuții la cunoașterea ceramicii din a doua jumătate a secolului al XV-lea de pe teritoriul Sucevi*, în *Materiale*, IV, 1957, p. 364—365 și fig. 1/1, 2; E. Busuioc,

op. cit., p. 55—56 și fig. 46/1, 4, 5; 47/3, 4; M. D. Matei și Em. Emandi, *op. cit.*, în *SCIV*, 28, 1977, 4, fig. 4/4.

⁷⁷ Al. Artimon, *op. cit.*, în *Carpica*, XVIII—XIX, p. 323 și fig. 6/2, 4.

⁷⁸ M. D. Matei și Al. Rădulescu, *op. cit.*, p. 282, fig. 12/3.

⁷⁹ M. D. Matei, E. I. Emandi, *Habitatul medieval...*, p. 133 și fig. 27/9, 11—13.

⁸⁰ Baia, I, p. 115 și fig. 81/4; 86/1—4; Baia, II, p. 207 și fig. 90/6.

⁸¹ R. Popovici, *Așezarea rurală Negoști (Secolele XV—XVII). Rezultatele cercetărilor arheologice din anii 1972—1977*, în *MemAntiq*, IX—XI (1977—1979), 1985, fig. 3/2.

⁸² M. D. Matei, *Die graue Keramik von Suceava und einige archäologische Probleme des 14. und 15. Jh. in der Moldau*, în *Dacia*, N.S., VI, 1962, p. 367 și fig. 5/1; Baia, II, p. 179—180.

⁸³ Baia, II, p. 174.

⁸⁴ Baia, I, p. 113—114 și fig. 72—74; Baia, II, p. 204, 207 și fig. 87; 88.

⁸⁵ P. P. Birnea, *Памятники...*, p. 189 și fig. 71 dreapta, jos.

⁸⁶ E. Busuioc, *op. cit.*, p. 62—63 și fig. 59/6.

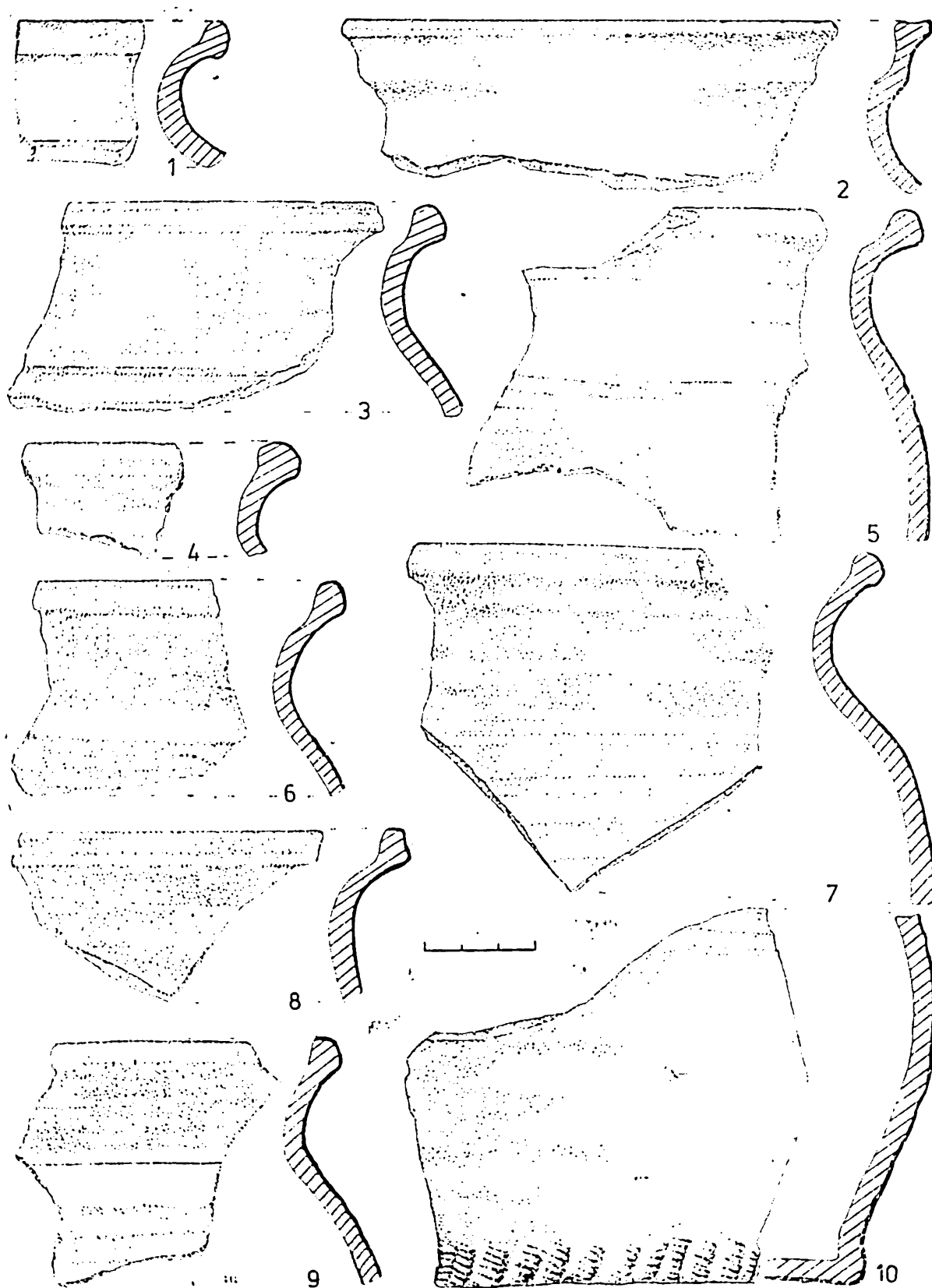

Fig. 9. Ceramică roșetică zărnăncășă (1, 2, 5, 7) și fină (10) și cenușie (3, 4, 6, 8, 9): cale-Lorean, tip 1 (1, 5, 7) și tip 2 (2), cale-Lorean, tip 2 (3, 4, 6, 8, 9) și cană, tip 2 (10).

desprindere cu sfoara, iar în interior sunt vizibile praguri ce se datorează modelării grăbite la roată. În ceea ce privește dimensiunile, acestea oscilează la înălțime între 7,8 și 9,0 cm, la diametrul gurii între 13,4 și 16,0 cm și la diametrul butonului între 3,5 și 4,8 cm. Capacele din categoria celor prezentate mai sus se întâlnesc în număr ridicat în numeroase așezări de tip urban și rural din Moldova de la mijlocul și din a doua jumătate a secolului al XV-lea: Bacău⁸⁷, Baia⁸⁸, Borniș-Mălești⁸⁹, Borniș-Negoști⁹⁰, Hlincea-Iași⁹¹, Iași⁹², Mălăești Vechi⁹³, Orheiul Vechi⁹⁴, Suceava⁹⁵, Tișăuți⁹⁶, Tg. Trotuș⁹⁷, Udești⁹⁸, Vaslui⁹⁹, Vornicenii Mari (Tulova)¹⁰⁰ etc. Forme identice, lucrate însă din pastă cenușie, apar încă de la sfârșitul secolului al XIV-lea.

Vasele de provizii, de formă cilindrică, dețin în degresantul pastei nisip fin și granule de calcar. S-a descoperit numai un singur vas întreg de acest fel (fig. 6/9=7/15), un altul fiind fragmentar (fig. 5/6 = 7/12). Grosimea pereților nu le este absolut uniformă, o ușoară subțiere a lor remarcându-se în partea inferioară a vaselor. Pereții sunt aproape verticali, mijlocul fiind foarte puțin bombat. Buza a fost tăiată oblic, fără să fie finisată. În interior se constată mai multe praguri. Vasul întreg are înălțimea de 23,5 cm, diametrul gurii de 19,5 cm, iar cel al fundului numai cu puțin mai mare: 19,7 cm. Din cel fragmentar, căruia îi lipsește fundul, s-au păstrat 18,0 cm, diametrul fiindu-i de 19,2 cm. O parte a sa a dobândit o culoare brună, consecință a arderii secundare.

Vasul de iluminat (opaiț-sfeșnic) constituie un unicat în cadrul inventarului ceramic al încăperii de la Izvoare (fig. 6/6). A fost lucrat într-o tehnologie identică cu aceea a vaselor roșietice zgrunțuroase, fiind format dintr-un bol și un tub atașat pe unul din pereți. Bolul are buza rotunjită, cu o canelură în exterior și trei ciocuri pentru feștile. Ca urmare a utilizării, unul din ciocuri este înnegrit. În partea opusă ciocului median era fixat tubul în care se introducea lumânarea. Prin aceasta se asigura piesei de iluminat o dublă funcționalitate, respectiv de opaiț și de sfeșnic. Fundul nu s-a păstrat în întregime.

B. Ceramica roșietică fină conține în compoziția pastei nisip fin cu bobul mărunț, bine cernut. Datorită frământării atente, repartizarea degresantului s-a făcut uniform, conferindu-se pastei o bună omogenitate și plasticitate, care a permis realizarea unor vase cu pereți subțiri, cu grosime egală. Categoria ceramică roșietică fină este ilustrată de câni, pahare și castroane, fiecare din aceste forme dispunând de mai multe tipuri.

Cănille au fost lucrate dintr-o pastă care, pe lângă nisip fin, cuprindea și granule calcaroase. Ele au dimensiuni medii și se încadrează în două tipuri. Cel dintâi este reprezentat de două exemplare întregi și de fragmente de la 18 vase, iar cel de-al doilea tot de două vase întregi și fragmente de la alte cinci vase.

Tipul 1 are o formă mai suplă, gâtul fiind profilat și alungit, iar corpul rotunjit, terminat cu un fund al cărui diametru este mai mare decât acela al gurii (fig. 3/8; 5/2, 4; 8/5; 11/5). La gură se afla un cioc de turnare a lichidului. Buza este rotunjită și ușor îngroșată, având în partea sa inferioară o nervură bine evidențiată, succedată în unele cazuri de o canelură. De pe nervură pornește o toartă prinsă mai jos de umăr, unde se suprapune peste un registru de caneluri orizontale. Cele două exemplare întregi aveau dimensiuni identice: 28,0 cm în înălțime, 9,5 cm diametrul gurii, 11,0 cm diametrul fundului, 4,0 cm lățimea torții. Unul dintre ele prezintă urme de ardere secundară, având porțiuni de culoare brună oscilând cu cea roșietică. Câni de acest tip au mai fost descoperite în nivelurile corespunzătoare secolului al XV-lea de la Baia¹⁰¹, Suceava¹⁰² și Vornicenii Mari (Tulova)¹⁰³, un exemplar asemănător, lucrat însă din ceramică cenușie, fiind semnalat la Orheiul Vechi¹⁰⁴.

Tipul 2 cuprinde câni masive, cu diametrul gurii mai larg decât cel al fundului, având gura trilobată (fig. 3/9; 5/1; 8/4; 9/10; 12/9). Buza are marginea rotunjită răsfrântă spre exterior, iar spre limitele sale inferioare o nervură. Urma un gât înalt și larg și de-abia ceva mai jos de mijloc umerii și corpul scund și bombat. Toarta lată era prinsă de nervura de la bază și de umeri, pe partea opusă

⁸⁷ I. Antonescu, *Curțile domenești din Bacău*, în *Carpica*, II, 1969, p. 335 și fig. 9/1.

⁸⁸ Baia, I, p. 118 și fig. 70; 71/1-5, 7-9, 12; Baia, II, p. 204 și fig. 84/1, 3-7, 9-12; 85/1-2, 5, 7, 8, 10, 12; 86/1-9, 11, 12.

⁸⁹ R. Popovici, *op. cit.*, în *ArhMold*, XI, p. 181 și fig. 7/2; 9/7.

⁹⁰ Eadem, *op. cit.*, în *MemAntiq*, IX-XI, p. 267 și fig. 4/1.

⁹¹ S. Cheptea, *op. cit.*, p. 81 și fig. 5/10.

⁹² Al. Andronic, E. Neamțu și M. Dinu, *op. cit.*, în *ArhMold*, V, p. 215 și fig. 27/2; Al. Andronic, *op. cit.*, p. 55 și fig. 29/2.

⁹³ L. L. Polevoi, P. P. Birnea, *op. cit.*, p. 63, fig. 22/1,2.

⁹⁴ E. N. Ablzova, P. P. Birnea, A. A. Nudelman, *op. cit.*, p. 59 și fig. 51; P. P. Birnea, *Модауский средневековый сосуд*..., fig. 43/4, 5.

⁹⁵ T. Martinovici, *op. cit.*, p. 366 și fig. 1/3; E. Busuioc, *op. cit.*, p. 63-64 și fig. 43/7, 8; 50/2, 4, 7.

⁹⁶ V. și E. Neamțu, *Contribuții la cunoașterea satului Tișăuți din fostul ocol al Sucevei*, în *Studii și materiale. Istorie*, III, Suceava, 1973, p. 122 și fig. 1/14.

⁹⁷ Al. Artimon, *op. cit.*, în *Carpica*, XVIII-XIX, p. 325 și fig. 10/1, 2; idem, *op. cit.*, în *Carpica*, XX, p. 223-224, 226, 235 și fig. 3/2, 3; 8/4; 23/3.

⁹⁸ M. D. Matei și Al. Rădulescu, *op. cit.*, fig. 11/2; E. Busuioc, *op. cit.*, fig. 56/6.

⁹⁹ R. Popescu, *op. cit.*, p. 207-208 și fig. 5/5, 6.

¹⁰⁰ M. D. Matei, E. I. Emandi, *Habitatul medieval*..., p. 134-135 și fig. 29/6, 7.

¹⁰¹ Baia, I, p. 116-117 și fig. 82/1-3; Baia, II, p. 217 și fig. 93/2, 3.

¹⁰² T. Martinovici, *op. cit.*, p. 366 și fig. 2; E. Busuioc, *op. cit.*, p. 61-62 și fig. 50/1; 52/3.

¹⁰³ M. D. Matei, E. I. Emandi, *Habitatul medieval*..., p. 130 și fig. 17/16.

¹⁰⁴ E. N. Ablzova, P. P. Birnea, A. A. Nudelman, *op. cit.*, p. 49-50 și fig. 35.

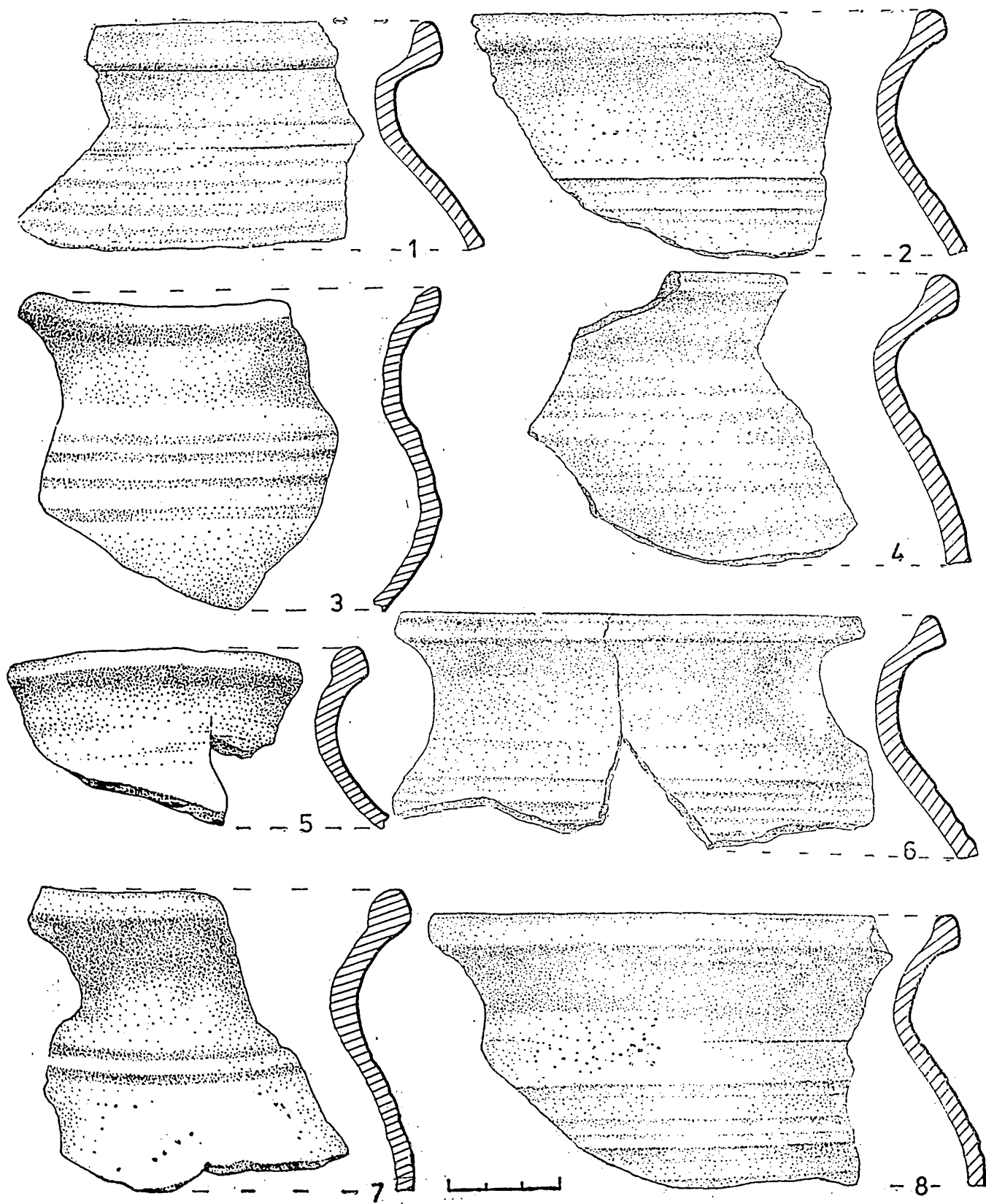

Fig. 10. Ceramică roșietică zgrunțuroasă (1-5, 7) și cenușie (6, 8): oale-borcan, tip 1 (1-5, 7), și oale-borcan, tip 2 (6, 8).

ciocului de turnare. Pe umeri apare un ornament constând dintr-un registru de patru sau opt caneluri horizontale, iar la bază, pe o porțiune de circa 1,0 cm înălțime, se afla imprimat în pasta moale un decor alcătuit din grupe de patru sau cinci striuri oblice sau verticale. Unul din exemplarele întregi avea înălțimea de 21,0 cm, diametrul gurii de 13,7 cm și diametrul fundului de 10,5 cm, iar celălalt 20,0 cm, 12,6 cm și, respectiv, 9,4 cm. Mai multe căni aparținând tipului 2 provin de la Baia ¹⁰⁵, Bârlad ¹⁰⁶, Iași ¹⁰⁷ și Tg. Trotuș ¹⁰⁸, fiind datate la mijlocul și în a doua jumătate a secolului al XV-lea. La Suceava forme asemănătoare apar în ultimele decenii ale secolului anterior, dar sunt modelate dintr-o pastă arsă în mediu neoxidant de culoare cenușie ¹⁰⁹.

Paharele se pot insera în două grupe tipologice, cea dintâi având la rândul ei două variante. Vasele din ambele grupe erau lucrate îngrijit, cu pereții subțiri, diametrul gurii mai mare decât cel al bazei și fundul desprins de pe roata olarului cu sfoara, ale cărei urme sunt mai mult sau mai puțin evidente.

Tipul 1, varianta a cuprinde două exemplare întregi (fig. 3/1, 2 = 7/1, 2), cu buza subțiată la extremitate, rășfrântă în afară și cu albiere interioară. Corpul, cilindric în partea de sus, se termină tronconic cu un fund profilat. Decorul constă din caneluri slab reliefate, dispuse în jumătatea superioară a vasului. Dimensiunile lor diferă foarte puțin de la un exemplar la celălalt. Unul are înălțimea de 10,6 cm, iar celălalt 11,0 cm. Diametrul gurii și acela al fundului sunt identice pentru ambele exemplare: 10,0 cm și, respectiv, 6,5 cm. Un pahar asemănător s-a găsit la Baia, datându-se în secolul al XV-lea ¹¹⁰.

Varianta b, căreia îi aparține un singur vas (fig. 3/3), păstrează forma paharelor din varianta a, având însă baza evazată, iar fundul ușor concav. Buza este mai bine pusă în evidență printr-o albiere interioară și printr-o nervură în exterior, de unde pereții se îngroașă comparativ cu zona buzei. Cu puțin mai sus de mijlocul vasului sunt ordonate câteva caneluri. Are înălțimea de 9,3 cm, diametrul gurii de 9,2 cm, și cel al fundului de 6,1 cm. Această variantă se întâlnește la Baia ¹¹¹ și Suceava ¹¹², unde este datată în secolul al XV-lea. Un exemplar de la Suceava provine din nivelul încadrat cronologic în veacul al XVI-lea ¹¹³.

Tipul 2, reprezentat printr-un singur exemplar întreg (fig. 3/4 = 8/10) și un fragment (fig. 12/3), are buza mai subțire decât restul peretelui vasului, fiind rășfrântă spre interior. La bază are o canelură și o nervură. Cilindric în partea superioară, corpul se termină cu un fund bine profilat, cu baza ușor concavă. Ca ornament s-au folosit trei caneluri horizontale. Dimensiunile paharului întreg sunt următoarele: 8,6 cm înălțimea, 7,9 cm diametrul gurii și 5,5 cm diametrul fundului. Analogiile sale cele mai apropiate se înregistrează pe ceramica cenușie de la sfârșitul secolului al XIV-lea de la Suceava ¹¹⁴ și pe cea din veacul următor de la Orheiul Vechi ¹¹⁵.

Castroanele sunt deosebite din punct de vedere al formei de vasele de aceeași categorie lucrate din pastă roșetică zgrunțuroasă. Cuprinde două tipuri, ilustrate fiecare numai printr-un singur exemplar.

Tipul 1 este reprezentat de un vas tronconic (fig. 6/8 = 8/12), destul de plat, cu diametrul gurii mai larg decât acela al fundului, care prezintă urme circulare de la desprinderea cu sfoara de pe roata olarului. Buza este dreaptă, fiind ornamentată cu un decor nu întotdeauna foarte regulat, realizat prin imprimare și constând din linii intersectate, având pe alocuri imaginea unei rețele. Corpul vasului a rămas nedecorat. Are înălțimea de 8,1 cm, diametrul gurii de 26,0 cm și cel al fundului de 19,6 cm.

Tipului 2 îi aparțin mai multe fragmente de castron, provenind de la unul și același vas, cu buza în forma literei T, urmată de un gât scurt și de un corp ușor arcuit (fig. 6/4 = 8/13). Gâtul este perforat de două orificii cu diametrul de 0,5 cm, distanțate între ele cu 1,9 cm. În interior sunt vizibile câteva praguri provenind de la modelarea vasului la roată. Partea sa inferioară nu s-a păstrat, astfel că nu îi cunoaștem înălțimea. Diametrul la gură este de 28,2 cm. Nu conține elemente decorative.

Încercând să facem un bilanț succint al bogatului inventar ceramic din încăperea-depozit de la Izvoare, vom consemna că acesta însumează patru forme aparținând speciei cenușii (oala-borcan — cu două tipuri, ghiveciul cu flori, vasul amforoidal și ulciorul cu tub de scurgere), șapte forme speciei ro-

¹⁰⁵ Baia, I, p. 117 și fig. 82/3, 4; Baia, II, p. 217, 219 și fig. 91/2, 4; 94/1.

¹⁰⁶ M. D. Matei și L. Chișescu, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., VII, p. 446 și fig. 5/4.

¹⁰⁷ Al. Andronic, E. Neamțu și M. Dinu, *op. cit.*, în *Arh-Mold*, V, p. 215 și fig. 27/3; E. Neamțu și V. Neamțu, *Contribuții la istoria orașului Iași*, în *MemAntiq*, VI—VIII (1974—1976), 1981, fig. 1/3.

¹⁰⁸ Al. Artimon, *op. cit.*, în *Carpica*, XX, fig. 23/4.

¹⁰⁹ M. D. Matei, *op. cit.*, în *Dacia*, N. S., VI, 1962, p. 363 și fig. 1.

¹¹⁰ Baia, I, p. 117 și fig. 87/13.

¹¹¹ Baia, II, p. 217 și fig. 91/3.

¹¹² E. Busuioc, *op. cit.*, p. 58 și fig. 49/3 (baza paharului este mai îngustată și nu prezintă evazare).

¹¹³ Eadem, *Contribuții la cunoașterea ceramicii din secolul al XVI-lea de la Suceava*, în *SCIV*, 19, 1968, 3, p. 497 și fig. 3/7.

¹¹⁴ M. D. Matei, *op. cit.*, în *Dacia*, N.S., VI, 1962, p. 364—365 și fig. 3.

¹¹⁵ E. N. Ablzova, P. P. Birnea, A. A. Nudelman, *op. cit.*, p. 56 și fig. 42; P. P. Birnea, *Молдавский средневековый город...*, fig. 43/1.

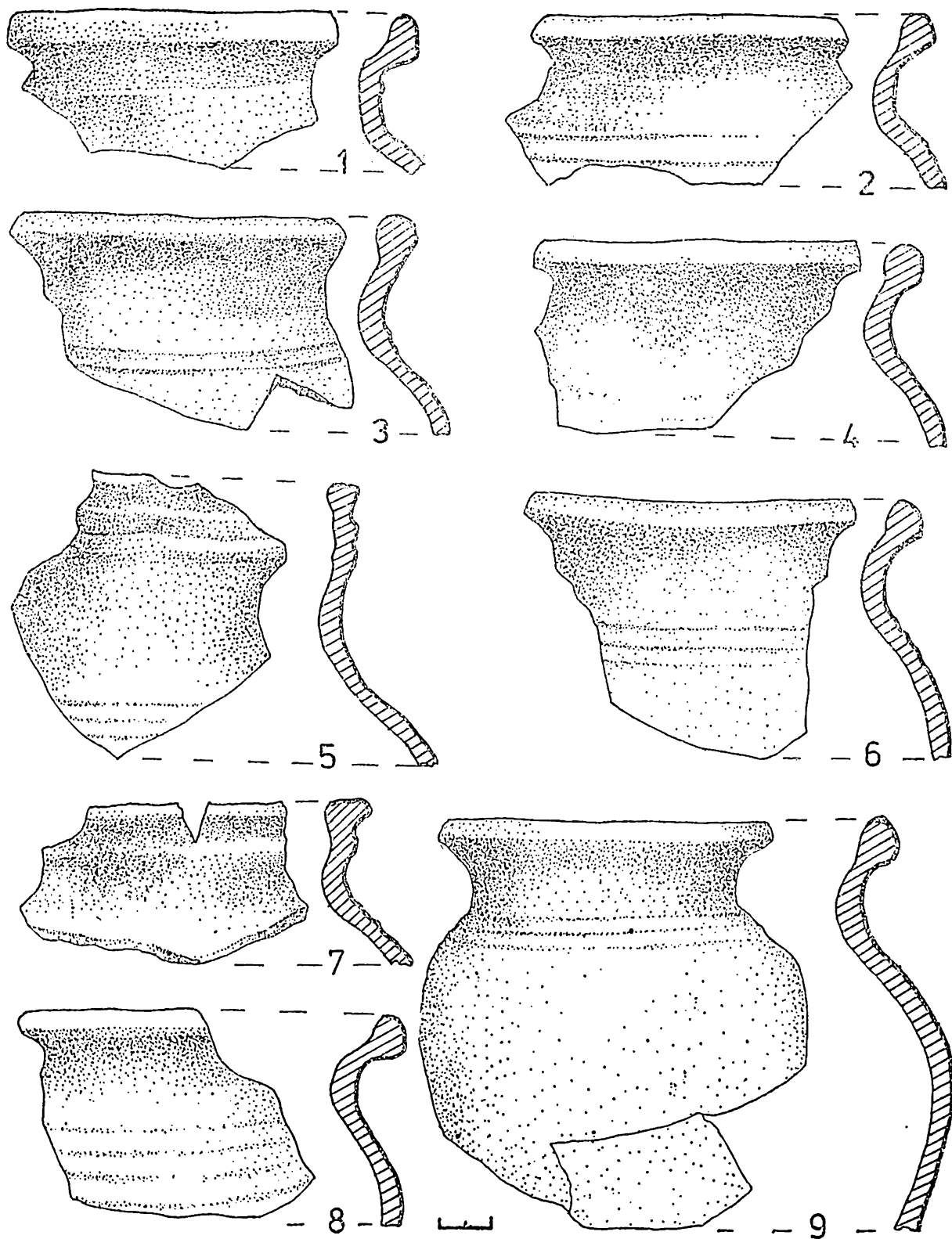

Fig. 11. Ceramică roșietică zgrunțuroasă (1-4, 6, 7, 9) și fină (5) și cenușie (8): oale-borcan, tip 1 (1-4, 6, 9) și tip 2 (7) cană, tip 1 (5) și oală-borcan, tip 2 (8).

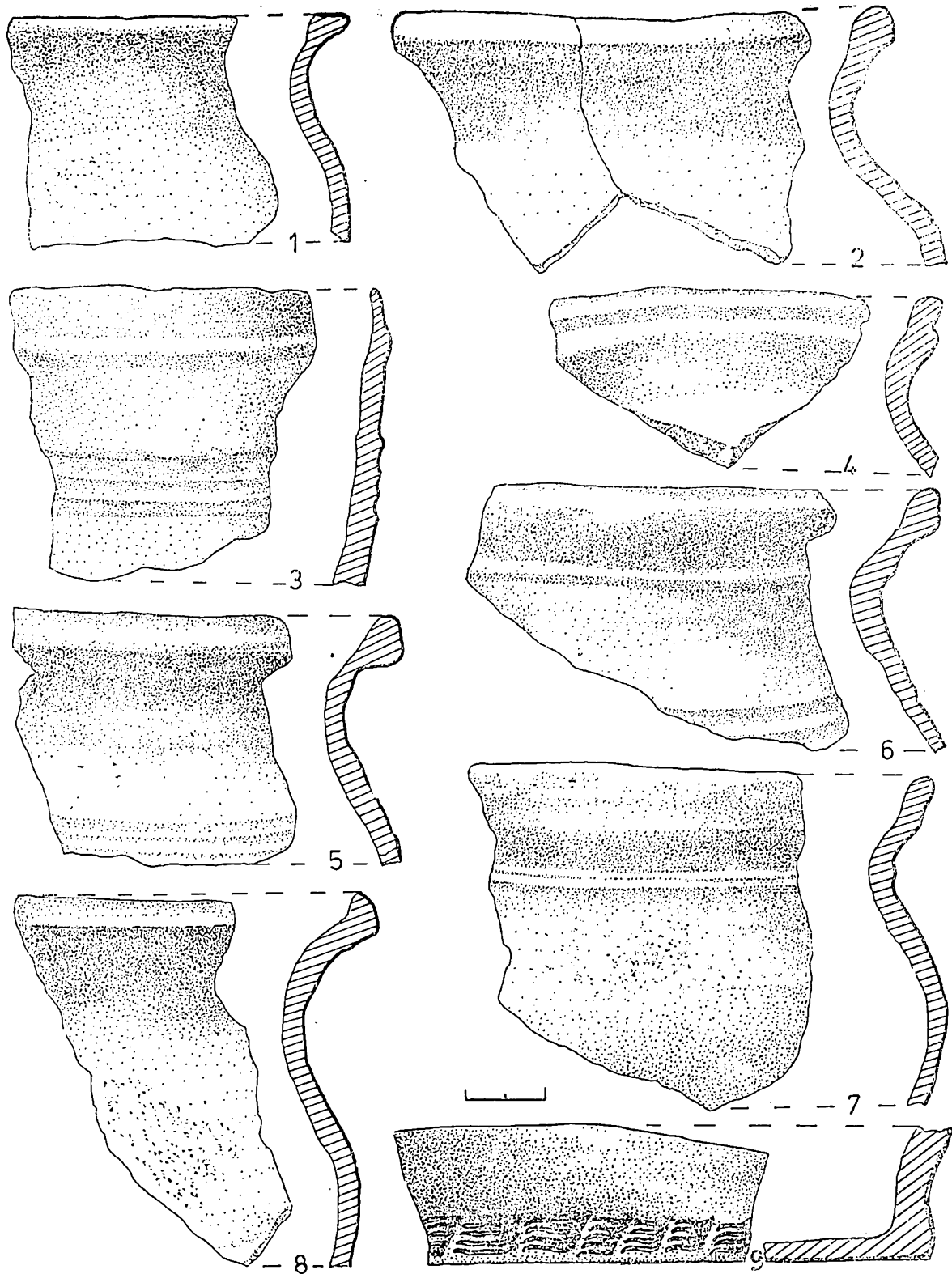

Fig. 12. Ceramică roșietică zgrunțuroasă (1, 2, 4–8) și fină (3, 9): oale-borcan, tip 1 (1, 2, 5, 8), pahar, tip 2 (3), oale cu toartă (4, 6, 7) și cană, tip 2 (9).

șietice zgrunțuroase (oala-borcan — cu trei tipuri, oala cu toartă, strachina, castronul, capacul, vasul de provizii și opațul-sfesnic) și trei forme speciei roșietice fine (cana — cu două tipuri, paharul — cu două tipuri, dintre care cel dintâi cu două variante, și castronul — cu două tipuri). Din specia cenușie au fost identificate patru vase întregi sau întregite și fragmente de la alte zece vase, adică în total 14 vase. Specia roșietică zgrunțuroasă cuprinde 25 de vase întregi și întregite și fragmente de la circa 41 alte vase, iar cea roșietică fină zece vase întregi și fragmente de la alte 24 vase, deci un total de 66 și, respectiv, 34 de vase. Pe baza acestei enumerări se poate stabili că ceramica cenușie alcătuia 12,2% din totalul olăriei încăperii-depozit, iar ceramica zgrunțuroasă și cea roșietică fină 57,8% și, respectiv, 29,8%, ceea ce dovedește o preponderență transantă a olăriei arse oxidant, fapt ce confirmă observațiile făcute în alte așezări din Moldova de la mijlocul și din a doua jumătate a secolului al XV-lea.

Din încăperea s-au colectat 39 vase întregi ori care au putut fi întregite și fragmente de la 75 alte forme ceramice, ceea ce arată că în cuprinsul ei erau depozitate cel puțin 114 vase. Nu excludem ca numărul lor să fi fost chiar puțin mai mare, admitând nerecuperarea câtorva exemplare puternic deteriorate. Oricum însă, procentajul acestora din urmă nu putea fi decât extrem de redus. Proprietarii încăperii au manifestat o adevărată predilecție pentru oalele-borcan, având la dispoziție 59 astfel de vase (11 din pastă cenușie și 48 din pastă roșietică zgrunțuroasă), total reprezentând ceva mai mult decât o jumătate din inventarul olăriei din încăperea medievală de la Izvoare (51,7%), precum și pentru căni, care, prin cele 27 de exemplare, alcătuiau circa un sfert din vasele colectate (24,5%). Exceptând oalele-borcan, cănila și, în parte, oalele cu toartă (șapte exemplare) și paharele (cinci exemplare), celelalte forme sunt slab ilustrate în repertoriul ceramicii din încăperea în discuție.

Toată ceramica descoperită era de folosință curentă, fiind produsă de olari din sat ori din localitățile învecinate. Nu s-a constatat prezența unor recipiente ceramice cu caracter deosebit (vase smălțuite, importuri etc.), lipsind totodată exemplarele de factură arhaică, modelate din pastă grosieră, care mai persistă ocazional în anumite complexe arheologice din Moldova până spre mijlocul secolului al XV-lea. Din punct de vedere calitativ și al tehnologiei de realizare, ceramica de la Izvoare nu se deosebește prea mult de produsele de olărie din principalele centre urbane de la răsărit de Carpații Orientali, ceea ce confirmă faptul că în cursul secolului al XV-lea lumea rurală devenise capabilă să obțină ceramică de uz comun de factură apropiată de aceea din centrele respective. Analogiile cu olăria din alte localități citadine și sătești din Moldova — evocate în rândurile anterioare —, la care au fost reperate elemente de încadrare cronologică elocvente, permit datarea încăperii-depozit de la Izvoare la mijlocul și în a doua jumătate a secolului al XV-lea.

Marea majoritate a ceramicii servea la prepararea, depozitarea și consumarea alimentelor. Descoperirea sa într-un complex închis, distrus de un incendiu, de unde nu s-au putut pierde decât foarte puține vase și nici nu au pătruns vestigii din alte locuințe, oferă o oglindă fidelă asupra unei părți a inventarului gospodăresc de folosință curentă la comunitățile rurale românești din Subcarpații Moldovei, care se dovedește, în cazul expus, abundent și variat. Acesta a aparținut desigur unei familii de gospodari mai înstăriți. Încăperea-depozit se afla la numai câteva zeci de metri de o locuință medievală adâncită, cu dimensiunile de 6,52 × 5,52 m, cercetată în anul 1936, în care, pe lângă ceramică, s-au descoperit diverse piese din fier, os, lut și piatră¹¹⁶, datând dintr-o perioadă ulterioară. Necropola corespunzătoare așezării, din care până în prezent s-au investigat, după cum am avut prilejul să menționăm 95 de morminte, se găsea, de asemenea, în apropiere. Izvoarele, a cărui denumire din evul mediu nu o putem stabili cu precizie, era unul din satele din componența salbei de localități rurale care gravitau în secolele XIV — XV în jurul Pietrei lui Crăciun alături de Dărmănești, Brășăuți, Bistrița, Doina, Săvinești etc., unde în ultimele decenii s-au făcut, de asemenea, cercetări arheologice mai mult sau mai puțin extinse¹¹⁷.

PIÈCE-DÉPÔT DU XVe SIÈCLE DE IZVOARE (DÉP. DE NEAMȚ)

RÉSUMÉ

Le village Izvoare (commune suburbaine Dumbrava Roșie du municipe Piatra Neamț, dép. de Neamț), situé dans la dépression Cracău — Bistrița, est bien connu dans la littérature de spécialité grâce aux importantes découvertes archéologiques qui y ont été faites dès l'entre-deux-guerres, continuées jusqu'aux dernières décennies encore. En 1987, à l'occasion du montage d'une conduite d'eau on a dépisté plusieurs restes céramiques, ce qui a déterminé l'intervention des spécialistes du Musée d'Histoire de Piatra Neamț. Le sondage entrepris par ceux-ci a abouti à la découverte d'une tombe avec l'inhumé en position recroquevillée, appartenant probablement à la période de transition du néolithique à l'époque du bronze ou à l'époque du bronze tout court, ainsi qu'à la découverte d'une pièce-dépôt médiévale.

La pièce était rectangulaire, avec les dimensions 2,7 × 3,0 m, enfouille par rapport au niveau médiéval d'environ — 1,85 m. Les murs en étaient plaquées avec des planches épaisses de 7—8 cm, trouvées carbonisées, ce qui prouve que la pièce avait été détruite comme suite à un incendie, fait mis aussi en relief par les nombreux fragments céramiques déformés

¹¹⁶ R. Vulpe, *op. cit.*, p. 41—42 și 318—332.

¹¹⁷ Desenele au fost executate de Violeta Dinu (fig. 2—6,

11, 12) și Waltraud Delibaș (fig. 1, 9, 10), iar fotografiile de Mircea Ciacru (fig. 7, 8).

par la cuisson secondaire. Les dimensions réduites de cette construction monocellulaire, ainsi que l'inventaire limité à la céramique seulement et à quelques gros clous en fer ne nous paraissent pas du tout spécifiques pour une habitation proprement dite. Aussi supposons-nous qu'elle ait servi comme dépendance d'utilité domestique à une maison située dans le proche avoisinement, constituant une sorte de cave ou pièce-dépôt pour poterie et pour les aliments.

Le matériel céramique récupéré était non seulement riche, mais aussi très varié. Malheureusement, à cause de l'incendie et des travaux de montage de la conduite d'eau, une partie en a été perdue ou bien a souffert des détériorations. La poterie de la pièce-dépôt était dans sa totalité d'usage commun, comprenant deux catégories distinctes, les deux faites au tour du potier à rotation rapide: de la céramique grise, obtenue à la suite de la cuisson non-oxydante, et la céramique rougeâtre — grumelleuse et fine — obtenue par cuisson oxydante. L'espèce grise englobait quatre formes (le bocal, le pot à fleurs, le vase en forme d'amphore et la cruche à bec verseur), tandis que l'espèce rougeâtre grumelleuse en avait sept (le bocal, le pot à anse, l'écuelle, la soupière, le couvercle, le vase à provisions et la lampe-chandelier), et que l'espèce rougeâtre fine en avait trois (la coupe, le gobelet et la soupière). La pièce a offert la possibilité de récupérer 39 vases entiers ou qui ont pu être assemblés et des fragments de 75 autres formes céramiques, ce qui montre qu'elle abritait pour le moins 114 vases. 12,2% en appartenaient à l'espèce grise, 57,8% à l'espèce rougeâtre grumelleuse et 29,8% à l'espèce rougeâtre fine, ce qui prouve la prépondérance nette de la poterie cuite de façon oxydante, fait qui confirme les observations constatées dans d'autres établissements de Moldavie du milieu et de la seconde partie du XVe siècle, depuis quand on date la céramique de la pièce-dépôt de Izvoare, encadrement chronologique établi à base des analogies avec les matériaux céramiques découverts autant dans le milieu urbain que dans celui rural aussi.

Toute la céramique de Izvoare était d'usage commun, étant produite par les potiers du village ou des localités avoisinantes. Du point de vue qualitatif et de la technologie de réalisation, elle ne diffère pas beaucoup des produits de poterie des principaux centres citadins de l'espace carpatodniestrien, ce qui confirme le fait que tout au long du XVe siècle le monde rural était devenu capable d'obtenir de la céramique d'usage commun de facture proche à celle des centres respectifs.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. Le plan de la pièce-dépôt et de la tombe d'inhumation en position recroquevillée (I) et les profils de nord-ouest (II) et de nord-est (III) de la pièce-dépôt. 1 — sol végétal actuel; 2 — dépôt sporadique noirâtre à traces médiévales; 3 — sol grisâtre à traces daces; 4 — sol grisâtre clair; 5 — sol jaunâtre à menus cailloux (sol vierge); 6 — poutres carbonisées; 7 — sol noirâtre de la terre de remblai de la pièce-dépôt; 8 — conduite d'eau; 9 — sol grisâtre de la couche de remblai de la tombe d'inhumation.

Fig. 2. Gros clous en fer.

Fig. 3. Céramique rougeâtre fine (1-4, 8, 9) et grise (5-7, 10): gobelets, type 1, variante a (1, 2), type 1, variante b (3) et type 2 (4), pot à fleurs (5), bocal, type 1 (6), cruche à bec verseur (7), brocs, type 1 (8) et type 2 (9), et vase en forme d'amphore (10).

Fig. 4. Céramique rougeâtre grumelleuse: bocaux, type 1 (1-3, 11, 12) et type 3 (13) et pots à anse (9, 10).

Fig. 5. Céramique rougeâtre fine (1, 2, 4) et grumelleuse (3, 5, 6): brocs, type 2 (1) et type 1 (c, 4), soupière (3) pot à anse (5) et vase à provisions fragmentaire (6).

Fig. 6. Céramique rougeâtre grumelleuse (1-3, 5-7, 9, 10) et fine (4, 8): couvercles (1-3), soupière, type 2 (4), écuelle, type 2 (5), lampe-chandelier (6), écuelle, type 1 (7), soupière, type 1 (8), vase à provisions (9) et soupière (10).

Fig. 7. Céramique rougeâtre fine (1, 2) et grumelleuse (3, 4, 6-9, 11-15) et grise (5, 10): gobelets, type 1, variante a (1, 2), bocaux, type 1 (3, 4, 6-9, 11, 13) et type 3 (14), pot à fleurs (5), bocal, type 1 (10) et pots à provisions (12, 15).

Fig. 8. Céramique rougeâtre grumelleuse (1-3, 9, 11, 14-17) et fine (4-6, 10, 12, 13) et grise (7, 8): pots à anse (1-3, 11), brocs, type 2 (4) et type 1 (5, 6), vase en forme d'amphore (7), vase à bec verseur (8), couvercle (9), gobelet, type 2 (10), soupières, type 1 (12) et type 2 (13), écuelles, type 1 (14) et type 2 (16) et soupières (15, 17).

Fig. 9. Céramique rougeâtre grumelleuse (1, 2, 5, 7) et fine (10) et grise (3, 4, 6, 8, 9): bocaux, type 1 (1, 5, 7) et type 2 (2), bocaux, type 2 (3, 4, 6, 8, 9) et broc, type 2 (10).

Fig. 10. Céramique rougeâtre grumelleuse (1-5, 7) et grise (6, 8): bocaux, type 1 (1-5, 7) et bocaux, type 2 (6, 8).

Fig. 11. Céramique rougeâtre grumelleuse (1-4, 6, 7, 9) et fine (5) et grise (8): bocaux, type 1 (1-4, 6, 9) et type 2 (7), broc, type 1 (5) et bocal, type 2 (8).

Fig. 12. Céramique rougeâtre grumelleuse (1, 2, 4-8) et fine (3, 9): bocaux, type 1 (1, 2, 5, 8), gobelet, type 2 (3), pots à anse (4, 6, 7) et broc, type 2 (9).

Traduit par MICHAELA SPINEI